

Monatóireacht agus Tuairisciú ar chumas na hÉireann Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh a chur i bhfeidhm

Tuairimí Deiridh agus Imeachtaí Oifig an
Ombudsman do Leanáí (OOL)

Bealtaine 2023

ombudsman
do leanáí
for children

Clár na nÁbhar

Teachtaireacht ón Ombudsman do Leanaí	4
1. Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh	5
2. Cearta Leanaí faoin UNCRC	6
3. Coiste um Chearta an Linbh	7
4. Éire agus an UNCRC	8
5. Ról an OOL i bpróiseas monatóireachta an UNCRC	10
Tuarascáil eile an OOL chuig an gCoiste maidir le Cearta an Linbh	11
Codanna Dúinn: Tuarascáil na Leanaí chuig an gCoiste maidir le Cearta an Linbh	13
M'aistear UNCRC le hAilís, ball de YAP	18
6. Coiste um Chearta an Linbh: Tuairimí deiridh ar an gcúigiú agus séú tuarascáil thréimhsiúil araon de chuid na hÉireann	20

Teachtaireacht ón Ombudsman do Leanáí

I mí Feabhra na bliana 2023, d'fhoilsigh an Coiste um Chearta an Linbh na Tuairimí Deiridh a bhí acu ar dhul chun cinn na hÉireann ó 2016 i leith maidir le cearta leanáí a chur i bhfeidhm de réir Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh.

Tá sé molta ag an gCoiste don Stáit gur cheart “gach beart cuí a dhéanamh le cinntiú go gcuirtear i bhfeidhm gach ceann de na moltaí a chuimsítear sna tuairimí deiridh seo”.

Tugann Tuairimí Deiridh agus moltaí an Choiste deis suntasach don Stáit leas a bhaint as saineolas an Choiste ar chearta leanáí aonair chun cearta leanáí agus saol na leanáí in Éirinn a bhogadh ar aghaidh agus a fheabhsú sna blianta atá amach romhainn.

I bhfianaise na dtuairimí atá tugtha ag an gCoiste, iarrann Oifig an Ombudsman do Leanáí ar:

- o **An Rialtas, an Oireachtas agus ar Ranna ar fad an Rialtais agus gníomhaireachtaí Stáit leas a bhaint as Tuairimí Deiridh an Choiste mar acmhainn dá gcuid oibre, agus iad ag déanamh cinntí agus ag gníomhú ar shaol na leanáí**
- o **An Dáil le díospóireacht bhliantúil a reáchtáil gach Feabhra idir seo agus an chéad uair eile a dhéanfaidh an Stáit tuarascáil don Choiste agus:**
 - **An díospóireacht seo a bhunú ar imeachtaí an Stáit chun Tuairimí Deiridh an Choiste a chur i bhfeidhm**
 - **Cuireadh a thabhairt do leanáí agus daoine óga seasamh os comhair an Oireachtais ionas go ndéanfaidh a gcuid tuairimí eolas don díospóireacht.**

1. Coinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh

Ghlac na Náisiún Aontaithe [Coinbhinsiún na NA um Chearta an Linbh](#) (UNCRC) chucu in 1989. Tugann an comhaontas idirnáisiúnta seo an sainmhíniú is cuimsithí go dtí seo ar chearta leanáí agus tá sé daingnithe ag beagnach gach tír ar domhan.

Tugann an UNCRC sainmhíniú ar leanbh mar “duine faoi bhun aois 18”. Aithníonn sé leanáí mar dhaoine a bhfuil cearta acu agus atá i dteideal cúram speisialta, cúnamh agus cosaint de bharr a n-aoise agus céime forbartha.

Aithníonn an Coinbhinsiún príomhról na dtuismitheoirí agus na dteaghlach le haire a thabhairt do leanáí agus le tacaíocht a thabhairt do leanáí chun a gcuid cearta a chur i bhfeidhm, de réir a gcumais atá ag fás agus ag forbairt.

Aithníonn sé freisin go bhfuil príomhfhreagracht ag na Stáit beart a dhéanamh cearta leanáí a chur i bhfeidhm de réir an UNCRC.

2. Cearta Leanaí faoin UNCRC

Leagann an UNCRC amach cearta éagsúla atá ag leanaí. Tá na cearta seo doroinnte agus idirspiléach¹. Is féidir iad a rangú faoi na ceannteidil seo a leanas:

- Is éard atá i gceist le **cearta maireachtála** bunriachtanais leanaí lena n-áirítear cearta leanaí le cothú, le tithíocht shásúil, cearta le héadaí, le huisce glan agus le seirbhísí sláinte.
- Áirítear le **cearta forbartha** cearta leanaí le heolas, le hoideachas, leis an spraoi, le himeachtaí caite aimsire agus cultúrtha, le saoirse na smaointeoireachta, an choinsiasa agus an chreidimh.
- Díríonn **cearta cosanta** ar chearta leanaí le cosaint ó gach cineál dochair, drochíde agus saothraithe lena n-áirítear cearta leanaí le tacaíocht a fháil teacht chucu féin ón drochíde nó saothrú a bhfuil taithí acu air.
- Áirítear le **cearta rannpháirtíochta** cearta leanaí le saoirse sa gcur in iúl agus le suaimhneas sa teacht le chéile chomh maith le cearta leanaí le go gcloisfear iad, le cluais cheart éisteacht a fháil ar a gcuid tuairimí ar gach rud a bhaineann leo, de réir a n-aoise agus a gcuid aibíochta.

Aithníonn an UNCRC go bhfuil ceithre cheart rithábachtacha ann chun cearta ar fad an linbh a aithint faoin gCoinbhinsiún. Tugtar ‘prionsabail ghinearálta’ an UNCRC orthu, agus seo iad:

- Cearta leanaí nach ndéanfar leatrom orthu bunaithe ar aon rud.
- Cearta leanaí le go gcuirtear béim ar a gcuid leasa le gach cinneadh agus gníomh a bhaineann leo.
- Cearta leanaí leis an saol, maireachtáil agus leis an bhforbairt.
- Cearta leanaí lena gcuid tuairimí a chur in iúl gan srian maidir leis an cúrsaí ar fad a bhaineann leo agus le go dtugtar cluais cheart éisteachta dá gcuid tuairimí, de réir a n-aoise agus a gcuid aibíochta.

3. Coiste um Chearta an Linbh

Is comhlacht de shaineolaithe ar chearta leanaí é an **Coiste um Chearta an Linbh** a dhéanann monatóireacht a Stáit agus a gcur i bhfeidhm de chearta leanaí faoin UNCRC. Déanann an coiste monatóireacht freisin ar Stáit agus a gcur i bhfeidhm de thrí Phrótacal Roghnacha an UNCRC:

- An **Prótacal Roghnach** de leanaí a thabhairt isteach ar an gcoinbhleacht armáilte
- An **Prótacal Roghnach** de dhíoladh leanaí, striapachas leanaí agus pornagrafaíocht leanaí
- An **Prótacal Roghnach** ar nós imeacht cumarsáide.
- Ina theannta sin, foilsíonn an Coiste **Tuairimí Ginearálta** maidir le cearta leanaí faoin UNCRC chun Stáit a threorú chun an UNCRC a thuiscint agus a chur i bhfeidhm.

Déanann an Coiste monatóireacht ar dhul chun cinn na Stát maidir le cur i bhfeidhm an UNCRC agus na Prótacail Roghnacha trí imscrúdú tréimhsiúil a dhéanamh ar na gníomhartha atá Stáit aonair a dhéanamh le cearta leanaí a chomhlíonadh faoin gCoinbhinsiún.

Ag leanúint ar a imscrúdú ar Stát, foilsíonn an Coiste a gcuid Tuairimí Deiridh. Leagann na tuairimí seo amach measúnú an Choiste ar dhul chun cinn an Stáit agus moltaí an Choiste faoi na céimeanna ar cheart don Stát atá i gceist a thógáil chun dul chun cinn a dhéanamh ar chearta leanaí.

¹ Baintear úsáid as an téarma ‘doroinnte’ ag tagairt don smaoineamh gur cuid den iomlán doscartha iad cearta daonna. Baintear úsáid as an téarma ‘idirspiléach’ ag tagairt don smaoineamh go mbraitheann úsáid de cheart amháin ar úsáid gach cirt eile.

4. Éire agus an UNCRC

Shínigh Éire an UNCRC in 1990 agus dhaingnigh sí é in 1992. Tríd an gCoinbhinsiún a dhaingniú, tá oibleagáid ar Stát na hÉireann faoi dlí idirnáisiúnta meas, cosaint agus comhlíonadh a thabhairt ar chearta leanaí faoin UNCRC.

Tá imscrúdú déanta ag an gCoiste um Chearta an Linbh ar an dul chun cinn atá déanta ag Éirinn chun cearta leanaí a chur i bhfeidhm faoi UNCRC faoi cheathair go dtí seo – in [1998](#), [2006](#), [2016](#) agus 2023.

Bhí an t-imscrúdú is déanaí ón gCoiste ar Éirinn faoi phróiseas a thugtar an Nós Imeachta Tuairiscithe Simplithe (SRP). Ghlac Éire leis an SRP ar 1 Deireadh Fómhair 2019.

Tugtar achoimre thíos ar na céimeanna a bhaineann le himscrúdú an Choiste le déanaí ar Éirinn faoin SRP, agus rannpháirtíocht an OOL sa bpróiseas.

Iúil 2020 Chuir an OOL, agus eagraíochtaí eile, [tuarascáil tosaigh](#) isteach chuig an gCoiste ar Chearta an Linbh. Ba í an aidhm a bhí leis na tuarascálacha tosaigh seo eolas a dhéanamh do agus tacú le hobair an Choiste chun liosta fadhbanna a chur le chéile do Stát na hÉireann le freagairt a thabhairt ar thuarascáil an Stáit chuig an gCoiste. Rinne tuarascáil tosaigh an OOL plé ar réimse éagsúil fadhbanna a raibh tionchar acu ar chearta leanaí in Éirinn. D'aithin muid forbairtí dearfacha ann, chomh maith le cúiseanna aibhsithe imní agus eolas molta don Choiste a mb'fhéidir go mbeidh sé uathu ón Stát trína liosta fadhbanna.

Samhain 2020 D'fhoilsigh an Coiste a [Liosta Fadhbanna d'Éirinn](#).

Feabhra 2022 Chuir Stát na hÉireann a [chúigiú agus séú tuarascáil le chéile](#) isteach agus ant-[aguisín staitistiúil](#) a bhain leis, chuig an gCoiste.

Lúnasa 2022 Chuir an OOL ár [dtuarascáil malartach](#) isteach chuig an gCoiste. Thug ár dtuarascáil go leor moltaí éagsúla ar chéimeanna ar cheart do Stát na hÉireann a dhéanamh chun cur i bhfeidhm chearta leanaí a chur chun cinn in Éirinn. Chuir an OOL isteach tuarascáil a rinne leanaí freisin - [Codanna Dúinn](#) - chuig an gCoiste. Tharraing tuarascáil na leanaí aird ar thaithí, ar thuairimí agus ar mholtaí beagnach 6,000 páiste in Éirinn. Chuir eagraíochtaí eile tuarascálacha malartacha isteach freisin chuig an gCoiste.

Meán Fómhair 2022 Ghlac an OOL páirt i gcruinniú réamh-sheisiúnach leis an gCoiste. Bhí cruinniú ar leith ag baill de Phainéal Comhairleach Óg an OOL leis an gCoiste chun plé a dhéanamh ar fhadhbanna aibhsithe ag páistí in Codanna Dúinn. Ba chuid d'ullmhúchán an Choiste iad na cruinnithe seo do phlé fiúntach le hionadaithe de Stát na hÉireann.

Nollaig 2022 Chuir an OOL eolas isteach chun a Coiste a choinneáil chun dáta le forbairtí a bhaineann le cearta leanaí in Éirinn ón gcruinniú réamh-sheisiúnach i rith mhí an Mheán Fómhair.

Eanáir 2023 Bhí an [plé fiúntach](#) ag an gCoiste le toscaireacht Stát na hÉireann, rud a raibh ceannasaíocht ag an Aire Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Imeascaidh agus na nÓg. I rith an phlé seo, chuir baill den Choiste ceisteanna ar thoscaireacht an Stáit faoi shásúlacht na gcéimeanna atá an Stát a dhéanamh le dul i ngleic le réimse fadhbanna a bhaineann le saol agus cearta leanaí in Éirinn.

Feabhra 2023 D'fhoilsigh an Coiste a [Tuairimí Deiridh d'Éirinn](#), a leagann amach moltaí an Choiste don méid gur gá an Stát a dhéanamh chun cur i bhfeidhm chearta leanaí a chur chun cinn go ceann na mblianta atá amach romhainn.

5. Ról an OOL i bpróiseas monatóireachta an UNCRC

Is institiúid neamhspleách ceart daonna é an OOL do leanaí. Is é cur chun cinn chearta agus fholláine na leanaí ceann d'fheidhmithe reachtúla lárnacha an OOL faoi Acht um Ombudsman do Leanaí 2002 (mar atá leasaithe). Leis an bhfeidhmiú seo agus a chur i bhfeidhm, tá dualgas san áireamh eolas a bhailiú agus a scaipeadh ar chúrsaí a bhaineann le cearta agus folláine leanaí.

Ghlac an OOL páirt i ngach ceann de na trí ciogal tuarascála a bhaineann le himscrúdú an Choiste ar an gcur i bhfeidhm atá déanta ag Éirinn ar an UNCRC, ciogail atá tar éis tarlú ó bunaíodh an OOL in 2004.

Bhí siad seo a leanas i gceist lenár gcuid oibre agus muid ag tabhairt faoin bpróiseas is déanaí monatóireachta agus tuarascála:

- Tuarascáil tosaigh a ullmhú agus a chur isteach don Choiste i mí Iúil na bliana 2020, chun eolas a dhéanamh agus tacaíocht a thabhairt d'ullmhúchán an Choiste ar Liosta na bhFadhbanna d'Éirinn.
- Tuarascáil mhalartach a ullmhú agus a chur isteach don Choiste i mí Lúnasa 2022, inar chuir muid ar fáil ár measúnú neamhspleách d'fhorbairtí dearfacha le blianta beaga anuas a bhfuil tionchar acu ar chearta leanaí, inar aibhsigh muid cúiseanna ar leith imní, agus inar mhol muid ghníomhartha ar cheart don Stát a dhéanamh chun cur i bhfeidhm chearta leanaí a bhogadh ar aghaidh
- Ceannasaíocht a dhéanamh ar fheachtas chun Codanna Dúinn a ullmhú, tuarascáil a réitigh páistí don Choiste, a cuireadh isteach freisin i mí Lúnasa 2022
- Páirt a ghlacadh i gcruinniú réamh-sheisiúnach leis an gCoiste sa nGinéiv i Meán Fómhair na bliana 2022 agus tacaíocht a thabhairt do bhaill dár bPainéal Comhairleach Óg (PCÓ) le go mbeidh a gcruinniú féin acu leis an gCoiste chun fadhbanna a aibhsiú a ardaíodh in Codanna Dúinn
- Eolas a chur isteach don Choiste i mí na Nollag 2022 chun na forbairtí is déanaí a thabhairt don Choiste a bhaineann le cearta leanaí ón réamh-sheisiún i mí Mheán Fómhair i leith
- Cruinniú de chomhchainteanna a reáchtáil i mí Eanáir 2023 le baill dár PCÓ agus an tAire Leanaí, Comhionannais, Míchumais, Imeascadh agus na nÓg chomh maith le hionadaithe ó réimse Ranna Rialtais agus Gníomhaireachtaí Stáit
- Freastal ar an gcomhrá fiúntach idir an Coiste agus Stát na hÉireann, a tharla sa nGinéiv ar an 24 agus 25 Eanáir 2023

- Taispeántas beo a reáchtáil den chomhrá seo inár n-oifig i mBaile Átha Cliath ionas go mbeadh eagraíochtaí a chuir isteach tuarascálacha don Choiste in ann teacht le chéile le breathnú air.

Tá ár mbaint shuntasach leis an bpróiseas seo bunaithe ar ár gcreideamh gur deis tábhachtach í dóibh siúd a bhfuil baint acu leis, monatóireacht tréimhsiúil an Choiste ar dhul chun cinn an Stáit chun a chuid dualgas do leanaí a chur i bhfeidhm faoin UNCRC, agus an Stát go háirithe.

- Machnamh a dhéanamh, agus dul chun cinn an Stáit le cearta leanaí a aithint chomh maith le bearnaí agus laigí gur gá dul i ngleic leo agus an chaoi ar cheart é a dhéanamh
- Leas agus tairbhe a bhaint as saineolas agus dearcthaí neamhspleácha chomhlacht idirnáisiúnta de shaineolaithe cearta leanaí
- Gealltanais a dhéanamh arís agus na cúiseanna is mó gnímh chun cearta leanaí a réalú in Éirinn.

Is iad is aidhm lenár mbaint leis an bpróiseas:

- Tacaíocht a thabhairt do pháistí agus do dhaoine óga chun a gcuid eipéireas agus tosaíochtaí a aibhsiú leis an gCoiste ionas go gcloisfidh agus go bhfoghlaimoidh an Coiste go díreach ó pháistí agus ó dhaoine óga
- Leas a bhaint as ár gcuid oibre mar institiúid neamhspleách cearta daonna do pháistí chun eolas a dhéanamh agus tacaíocht a thabhairt d'obair an Choiste, le cinntiú go dtabharfaidh an Stát mínithe agus le comhairle a chur ar an Stát ar na céimeanna ar cheart dó díriú orthu chun cur i bhfeidhm cearta leanaí a bhogadh ar aghaidh
- An Stát a spreagadh chun oibre le Tuairimí Deiridh agus moltaí an Choiste chun athruithe a chur i bhfeidhm a bhfuil tionchar dearfach acu ar chearta agus ar shaol na leanaí.

Tuarascáil mhalartach an OOL chuig an gCoiste maidir le Cearta an Linbh

Chuir ár gcuid oibre chun tuarascáil mhalartach an OOL don Choiste a fhorbairt, a cuireadh isteach i mí Lúnasa 2022, chuir sé réimse cúinsí san áireamh, lena n-áirítear:

- Tuairimí Deiridh an Choiste d'Éirinn in 2016
- Liosta Fadhbanna an Choiste d'Éirinn i Samhain 2020
- Cúigiú agus Séú Tuarascáil an Stáit don Choiste agus aguisín staitistiúil in éindí leis i mí Feabhra 2022
- Sainchúram reachtúil an OOL faoi Acht an Ombudsman do Leanaí 2002, arna leasú, agus tosaíochtaí straitéiseacha a bhaineann leis mar atá leagtha amach inár bpleananna straitéiseacha 2016-2018, 2019-2021 agus 2022-2024
- Fadhbanna a bhfuil tionchar acu ar chearta leanaí in Éirinn a ndeachaigh an OOL i ngleic leo le blianta beaga anuas maidir lenár gcuid dualgas reachtúil a chur i bhfeidhm.

Rinne ár dtuarascáil measúnú neamhspleách ar fhorbairtí a thairiscint don Choiste, agus rinne sé moltaí comhfhreagracha don ghníomhú, moltaí a bhaineann le:

- Céimeanna ginearálta le cearta leanaí a chur i bhfeidhm (lena n-áirítear an dlí, polasaí poiblí, dáileadh acmhainní, bailiú sonraí agus ardú feasachta agus tógáil cumais)
- Ceithre phrionsabail ghinearálta an UNCRC (cosc ar an idirdhealú, gníomhú ar mhaithe leis an leanbh, an saol, an mhaireachtáil agus an fhorbairt, agus meas ar dhearcadh an linbh)
- Réimse leathan fadhbanna a bhfuil tionchar acu ar leanaí agus a gcuid ceart in Éirinn, lena n-áirítear fadhbanna a bhaineann le:
 - clárú breithe agus náisiúntacht
 - féiniúlacht
 - rochtain leanaí ar eolas agus ar chosaint ó eolas díobhálach
 - mí-úsáid leanaí agus faillí
 - foréigean baile
 - bulaíocht i measc páistí
 - dlí teaghlaigh
 - cúram leanaí
 - leanaí faoi chúram malartach
 - iarchúram
 - seirbhísí sláinte, seirbhísí meabhairshláinte san áireamh
 - bochtaineacht i measc leanaí
 - tithíocht agus easpa dídine
 - oideachas
 - imeachtaí saora agus cultúrtha
 - cóir do leanaí
- Grúpaí ar leith páistí a bhfuil constaicí áirithe os a gcomhair maidir lena gcuid ceart a bhaint amach, lena n-áirítear páistí atá faoi mhíchumas, teifigh agus iarrthóirí tearmainn, páistí imirceacha, páistí den lucht siúil agus lucht Roma

Tar éis breathnú ar Thuairimí Deiridh agus moltaí an Choiste a foilsíodh i mí Feabhra 2023, creideann an OOL go dtagann go leor de mholtaí an Choiste leis na moltaí gníomhuithe a d'aibhsigh muid inár dtuarascáil mhalartach chomh maith leis na tosaíochtaí a d'aibhsigh na leanaí in Codanna Dúinn.

Codanna Dúinn: Tuarascáil na Leanaí chuig an gCoiste maidir le Cearta an Linbh

Thosaigh an OOL ag pleanáil Tuarascáil na Leanaí don Choiste go luath in 2021. Le tacaíocht ó líon mór eagraíochtaí eile, rinne muid suirbhé ar líne do pháistí faoin saol in Éirinn agus bhain muid leas as 5,515 freagra le seacht dtéama lárnacha a aithint. Rinne muid imscrúdú breise ar na téamaí seo trí 23 fócasghrúpa a bhfuil páistí iontu timpeall na hÉireann. Ba pháistí ar leith leochaileacha a bhí i gcuid mhór de na fócasghrúpaí seo, páistí faoi mhíchumas, páistí faoi chúram, páistí faoi choinneáil agus páistí den lucht siúil agus lucht Roma san áireamh. Ba iad na seacht dtéama lárnacha a ndearnadh imscrúdú orthu agus a cuimsíodh i dTuarascáil na Leanaí don Choiste:

- Luath-Bhlianta
- Oideachas
- Seirbhísí a thacaíonn le páistí
- Comhionannas agus cosc ar an idirdhealú
- Pobal agus fóillíocht
- Glór na leanaí
- Leanaí a dteastaíonn cosaint ar leith uathu

Ghin an suirbhé agus na fócasghrúpaí méid mór sonraí i rith 2021. Dhírigh muid go príomha in 2022 ar anailís a dhéanamh ar na sonraí seo agus iad a chur i láthair i dtuarascáil ar shuíomh idirlín a bhí tiomanta do sin. Bhí ról agus obair ár bPainéal Comhairleach Óg (PCÓ) lárnach leis seo.

Ról an Phainéil Comhairligh Óig

Bhí fonn mór ar Phainéal Comhairleach Óg (PCÓ) an OOL a bheith páirteach sa bpróiseas tuarascála ón tús. Tar éis comhairle a chur ar lucht an tsuirbhé, ar aithint na dtéamaí lárnacha agus ar na fócasghrúpaí, chaith siad méid mór ama in 2022 ar anailís a dhéanamh ar na torthaí agus ar dhearadh na tuarascála agus an tsuimh araon.

I gcaitheamh an Earraigh agus an tSamhraidh in 2022, rinne an PCÓ comhanailís ar na sonraí cáilíochtúla a bhailigh muid ónár bhfócasghrúpaí. Thosaigh muid an próiseas trí na fadhbanna a bhí ag roinnt de na páistí sna fócasghrúpaí go laethúil a chur in iúl don PCÓ, fadhbanna idir easpa tacaíochta san oideachas do pháistí faoi mhíchumas agus idirdhealú á fhulaingt ag páistí den lucht siúil agus den lucht Roma. Thaispeáin muid ansin na sleachta a tháinig díreach ó na páistí sna fócasghrúpaí. Rangaigh muid na sleachta de réir páistí agus de réir téamaí agus chuir muid ar na ballaí iad timpeall oifig an OOL. Léigh muid an sliocht os ard nó thug muid roinnt ama don chiúnas i measc an PCÓ le go mbeadh siad in ann breathnú thart ar shleachta na bpáistí iad féin.

D'iarr muid ar an PCÓ ansin sliocht a roghnú a chuaigh i gcion orthu go pearsanta. D'fhéadfadh sé go raibh taithí acu leis an bhfadhb seo, go raibh bá acu leis an bpáiste nó gur chuir an sliocht ionadh orthu. Roinn an PCÓ a gcuid smaointe agus mothúchán ansin faoin sliocht a roghnaigh siad. Le linn a phróisis seo, ghlac an fhoireann nótaí le cuntas a choinneáil ar a gcuid tuairimí agus d'fhág siad spás ag an PCÓ chun a gcuid mothúchán a chur in iúl tríd an ealaín agus an scríbhneoireacht. Thug sé seo taisece breise eolais dúinn

a lig dúinn cuid de gach téama in Codanna Dúinn a lua le tuairimí an PCÓ.

D'fhás bá mór sa PCÓ leis na páistí a bhí páirteach sna fócasghrúpaí, agus iad ag míniú:

“Bhí sleachta éagsúla, scéalta agus tuairimí ó na fócasghrúpaí thuas ar na ballaí timpeall Oifig an Ombudsman do Leanaí. Iarradh orainn cuid a roghnú a chuaigh i bhfeidhm orainn. Cheapfá le roinnt de na sleachta gur tháinig siad uaitse, ó d'anam. Sheas roinnt eile amach mar gheall gur bhain siad le fadhbanna nach gceapfá choíche go mbeadh páistí ag fulaingt leo. Cibé sliocht a roghnaigh muid, rinne muid plé ar, bhreac muid síos agus tharraing muid na mothúcháin a chuir sé orainn, agus cheap mé go raibh tionchar mór aige sin. Bhí sé cumhachtach tuairimí ó pháistí eile a chloisteáil agus a fheiceáil”
— Anna, ball den PCÓ

“Chuaigh sé sin i gcion go mór orm freisin mar gheall gur roghnaigh roinnt daoine sleachta a raibh baint phearsanta acu leo agus roghnaigh roinnt eile sleachta faoi fhadhbanna nach raibh aon taithí acu orthu cheana. Cheap mé go raibh sé an-suimiúil mar gheall go mbaineann tábhacht leis an dá rud, agus léirítear é sin sa tuarascáil, feicim na sleachta agus smaoiním go bhféadfainn an sliocht a scríobh mé féin. Ach is dea-rud é gur iomaí fadhb sa tuarascáil nach bhféadfainn a scríobh mar gheall nach raibh taithí agam orthu. Léiríonn sé sin a éagsúla is atá an tuarascáil.”
— Amy, ball den PCÓ

Ba rud nua é do na baill ar fad den PCÓ próiseas na comhanailíse ar an eolas cáilíochtúil, agus chuir sé roinnt mhaith mothúchán orainn, mar a mhíníonn an PCÓ:

“Bhí sé dúshlánach in amanna a bheith ag plé le sleachta na bpáistí. Chuir sé go leor mothúchán orainn freisin. Bhí sé deacair labhairt faoi roinnt de na topaicí. Sílim gurb iad na droch-fhadhbanna na fadhbanna is mó a fhanann leat”
— Ayushi, ball den PCÓ

“Níor thuig mé go bhféadfai dearmad a dhéanamh ar pháistí. D'oscail tuairimí na bpáistí an dá shúil dom. Chabhraigh sé liom bá a bheith agam leis na páistí eile agus tuiscint cé go díreach atá iontu agus na dúshláin a dtéann siad i ngleic leo”
— Mohammad, ball den PCÓ

“Chuaigh sé i gcion go mór orm agus chuir sé an-díomá orm go raibh ar na páistí dul i ngleic leis na deacrachtaí seo. Chuir an t-eispéireas ar fad roinnt mhaith mothúchán orm ach b'fhiú go mór é”
— Karolina, ball den PCÓ

D'fhás an bá agus na mothúcháin a bhí mar fhreagra ag an PCÓ ar an eolas isteach ina mothú d'fhreagarthacht i dtreo na bpáistí a léirigh a gcuid tuairimí agus a dtaithí in Codanna Dúinn, mar a mhíníonn siad:

“Is freagracht mhór í ach tá mé buíoch as an deis. Chabhraigh sé liom smaoineamh ar na fadhbanna a mbím féin ag streachailt leo. Tá páistí sna fócasghrúpaí atá níos óige ná mise agus labhraíonn siad faoi fhadhbanna móra, rud a d’oscail an dá shúil orm. Chabhraigh sé liom freisin labhairt faoi mo chuid mothúchán. Tá sé sin foghlamtha agam mar sin, ó na páistí sna fócasghrúpaí.”

— Jimmy, ball den PCÓ

“Aontaím. Tá roinnt páistí fós a mbím ag smaoineamh fúthu uaireanta. Agus mé ag tabhairt faoin lá, smaoiním ‘meas tú cén chaoi a bhfuil siad?’ nó cuirtear i gcuimhne dom é agus cuimhním ar an sliocht arís agus sílim gur rud thar a bheith cumhachtach é sin.”

— Ciaran, ball den PCÓ

Rinne an leibheál seo de dhíograis agus rannpháirtíocht ionadaithe cumhachtacha de bhaill an PCÓ, ionadaithe ar son leanaí na hÉireann sa nGinéiv.

Cur i láthair do Choiste um Chearta an Linbh:

I mí Mheán Fómhair 2022, chuaigh an OOL in éineacht le 13 ball den PCÓ chun Codanna Dúinn a chur i láthair an Choiste um Chearta an Linbh. Mar ullmhúchán do Chruinniú na Leanaí d’eagraigh baill den PCÓ iad féin i mbeirteanna chun na seacht dtéama a aibhsíodh in Codanna Dúinn a chlúdach. Bhí idir chruinnithe ar líne agus chruinnithe i láthair pearsanta againn le cabhrú leo a gcuid ráiteas a ullmhú don Choiste ag le ceisteanna a chur le chéile ar mhian leo go gcuirfeadh an Coiste iad ar Stát na hÉireann. Bhí cruinniú ar líne ag Child Rights Connect (an ENR a thacaíonn le páistí a bheith páirteach i bpróiseas an Choiste NA) don PCÓ agus beirt pháistí eile ó UNICEF agus Plan International chun iad a ullmhú do Chruinniú na Leanaí.

Sula ndeachaigh siad chuig an nGinéiv le labhairt leis an gCoiste, chuimhnigh an PCÓ ar a ról glór a thabhairt do leanaí na hÉireann; mar sin, scríobh siad teachtaireacht chuig na leanaí a ghlac páirt sa suirbhé agus sna fócasghrúpaí:

“Tá muid ag iarraidh go mbeidh sibhse, gach páiste a ghlac páirt sa suirbhé ar líne agus sna fócasghrúpaí, ar an eolas go ndéanfaidh muid ár seacht ndícheall glór a thabhairt daoibh. Seasann muid le bhur dtaobh. Tá muid ag iarraidh go dtuigfidh sibh go dtaispeánfaidh muid don domhan an méid a ndeachaigh sibh i ngleic leis. Tá muid ag iarraidh go mbraithfidh sibh slán sábháilte. Teastaíonn sé uainn go dtuigfidh sibh go bhfuil muid anseo le cabhrú libh. Bhí bhur gcroíthe agus bhur n-anamacha ann. Tharraing bhur gcuid ionracais an tuarascáil le chéile. Theastaigh go leor crógachta. Labhair sibh faoi roinnt eispéireas a bhí thar a bheith pearsanta agus tugann sé sin cumhacht don tuarascáil. Is inspioráid sibh ar fad, d’éist muid le bhur gcuid eispéireas ar fad agus na fadhbanna a dtéann sibh i ngleic leo. Tugann an chaoi a gcoinníonn sibh oraibh spreagadh dúinn. D’airigh muid bhur gcuid pearsantachta ó na sleachta. Chuir sibh an oireadh sin mothúchán in iúl agus cruthaíonn sé sin ceangal eadrainn. Níl sibh in bhur n-aonar. Léann muid gach rud. Beidh muid ag troid ar bhur son”

Sa gcruinniú leis an gCoiste, d’aibhsigh siad na seacht dtéama a luadh thuas agus mhol siad ceisteanna agus fadhbanna a mheas siad gur cheart don Choiste a phlé leis an Stát. Díol suntais gur thuig gach ball den PCÓ an tábhacht a bhain leis an obair seo agus leis an gcruinniú leis an gCoiste agus go raibh siad ag obair ar son na bpáistí a chuir leis an tuarascáil.

I mí Eanáir na bliana 2023, rinne an PCÓ pleanáil ar fhóram díospóireachta le hard-lucht déanta polasaithe na hÉireann roimh an gcruinniú le Coiste na NA.

M'aistear UNCRC le hAilís, ball den PCÓ

“Chuaigh mé chuig na Náisiúin Aontaithe sa nGinéiv, san Eilvéis i Meán Fómhair na bliana 2022 in éineacht le mo chuid cairde ar an bPainéal Comhairleach Óg (PCÓ).”

“Chaith muid bliain go leith i láthair go pearsanta agus ar líne ag foghlaim faoi Choinbhinsiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Linbh.”

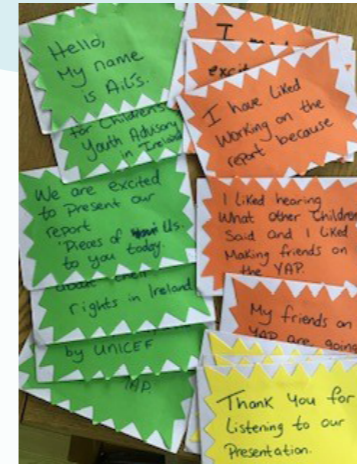

“Chruthaigh muid suirbhé do leanaí na hÉireann le go bhféadfaidís eolas a thabhairt dúinn faoin tuiscint atá acu ar a gcuid ceart.”

“Fuair muid eolas ó 5,700 duine óg. Thug siad eolas dúinn le cur i dtuarascáil do na Náisiúin Aontaithe. “Codanna Dúinn” an teideal atá ar an tuarascáil seo.”

“Chum gach ball den Phainéal Comhairleach Óg óráid bunaithe ar “Codanna Dúinn.”

“Ba é an ról a bhí agam an Painéal Comhairleach Óg a chur in aithne agus cainteoirí eile. Dúirt mé freisin gur thaitin sé liom a bheith ag obair ar an PCÓ mar gheall go raibh spraoi ag baint le cairde nua a dhéanamh ó gach cearn d'Éirinn agus go raibh sé suimiúil éisteach le daoine óga eile ag labhairt faoina gcuid ceart.”

“Casadh orainn baill de Choiste na Náisiún Aontaithe a raibh baint acu leis an gCoinbhinsiún um Chearta Leanaí. Bhí na baill den Choiste sásta go raibh daoine óga sa seomra agus ár gcuid tuairimí a chloisteáil.”

“Tá súil agam go dtiocfaidh athrú ar son leanaí na hÉireann ón méid a dúirt muid sa nGinéiv. Tá mé bródúil as a bheith i mo bhall den PCÓ. Tá níos mó muiníne tugtha aige dom as mo ghlór a úsáid ar son chearta gach linbh.”

6. Coiste um Chearta an Linbh: Tuairimí deiridh ar an gcúigiú agus séú tuarascáil thréimhsiúil ar aon de chuid na hÉireann

United Nations

CRC/C/IRL/CO/5-6

Convention on the Rights of the Child

Distr.: General
28 February 2023

Original: English

Coiste um Chearta an Linbh

Tuairimí deiridh ar an gcúigiú agus séú tuarascáil thréimhsiúil ar aon de chuid na hÉireann*

I. Réamhrá

1. Rinne an Coiste machnamh ar an gcúigiú agus séú tuarascáil thréimhsiúil ar aon de chuid na hÉireann¹ ag an 2682ú agus 2683ú cruinniú² acu, a tharla ar 24 agus 25 Eanáir 2023, agus thug siad isteach na tuairimí deiridh seo ag an 2698ú cruinniú, a tharla 3 Feabhra 2023.

2. Cuireann an Coiste fáilte roimh pháirtí an Stáit an cúigiú agus an séú tuarascáil thréimhsiúil ar aon a chur isteach, leis an nós simplithe imeachta tuarascála, rud a thug tuiscint níos fearr do pháirtí an Stáit ar chás chearta na leanaí in Éirinn. Gabhann an Coiste buíochas as na cainteanna fiúntacha a tharla le hard-toscaireacht il-earnála pháirtí an Stáit.

II. Iar-chéimeanna tógtha agus dul chun cinn déanta ag páirtí an Stáit

3. Cuireann an Coiste fáilte roimh na céimeanna reachtaíochta, institiúideacha agus polasaithe atá tógtha ag páirtí an Stáit chun an Coinbhinsiún a chur i bhfeidhm, lena n-áirítear an tAcht um Tús Áite do Leanaí, an tAcht um Leanaí agus an Teaghlach agus Acht um Theanga Chomharthaíochta na hÉireann; agus tabhairt isteach go leor reachtaíochta agus straitéisí forásacha, lena n-áirítear an Straitéis Náisiúnta maidir le hImeascadh an Lucht Siúil agus na Romach 2017–2021, an tríú Straitéis Náisiúnta maidir le Foréigean Baile-bhunaithe, Gnéasach agus Insce 2022, an Straitéis Náisiúnta maidir le Mná agus Cailíní 2017–2020, an Straitéis Náisiúnta na hÓige maidir le LADTI+ 2018–2020, an Straitéis Náisiúnta maidir le Imeascadh an Mhíchumais 2017–2021, an Straitéis um Cheartas an Aosa Óig 2021–2027. Luann sé le buíochas daingniú an Choinbhinsiúin ar Chearta na nDaoine faoi Mhíchumas in 2018.

III. Príomhábhair inní agus moltaí

4. Cuireann an Coiste i gcuimhne do pháirtí an Stáit doroinnteacht agus idirspéachas na gceart atá clúdaithe sa gCoinbhinsiún agus leagann siad béim ar an tábhacht a bhaineann le gach ceann dá gcuid moltaí atá clúdaithe sna tuairimí deiridh. Ba mhaith leis an gCoiste aird pháirtí an Stáit a tharraingt ar na moltaí a bhaineann leis na réimsí seo a leanas, le meas a bheith ar na céimeanna práinneacha gur gá a dhéanamh: cosc ar an idirdhealú (para. 15), foréigean (para. 24), meabhairshláinte (para. 32), caighdeán maireachtála (para. 35), oideachas (para. 37) agus Ceartas Leanaí (para. 45).

*Tugtha isteach ag an gCoiste ina dhara seisiún is nócha (16 Eanáir–3 Feabhra 2023).

¹ CRC/C/IRL/5-6.

² Féach CRC/C/SR.2682 agus CRC/C/SR.2683.

CRC/C/IRL/CO/5-6

5. Molann an Coiste go gcinntíonn páirtí an Stáit go mbaintear amach cearta na leanaí de réir an Choinbhinsiúin, an Prótocal Roghnach maidir le himeascadh leanaí i gcoinbhleacht armáilte agus an Prótocal Roghnach maidir le díoladh leanaí, striapachas leanaí agus pornagrafaíocht leanaí, i rith an phróisis Clár Forbartha Inbhuanaithe 2030 a chur i bhfeidhm. Impíonn sé ar pháirtí an Stáit rannpháirtíocht fhiúntach a chinntiú ó pháistí i ndearadh agus cur i bhfeidhm pholasaithe agus cláir atá tiomanta gach ceann de 17 Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe a bhaint amach chomh fada is a bhaineann siad le páistí.

A. Céimeanna ginearálta an chur i bhfeidhm (calaíona. 4, 42 agus 44 (6))

Reachtaíocht

6. Ag cuimhneamh ar an gcuid moltaí roimhe seo³, molann an Coiste do pháirtí an Stáit go dtugann siad an Coinbhinsiún isteach go hiomlán sa reachtaíocht náisiúnta, go ndéanann siad athbhreithniú cuimsitheach ar a chuid reachtaíochta ar fad le go dtagann sé leis an gCoinbhinsiún agus go dtéann siad i ngleic le haon neamhréir, agus nósanna measúnaithe tionchar imeachta atá córasach a fhorbairt do chearta leanaí agus reachtaíocht agus polasaithe fo-náisiúnta a fhorbairt atá ábhartha do leanaí.

Polasáí cuimsitheach agus straitéis

7. Luann an Coiste go dtiocfaidh polasáí nua i ndiaidh chreat an pholasáí do leanaí agus do dhaoine óga 2014–2020, agus molann siad go gcinntíonn páirtí an Stáit go bhfuil an polasáí nua:

- Forbartha le baint mhór a bheith ag páistí ann;
- Ag clúdach gach réimse den Choinbhinsiún;
- Ag soláthar treoir do chomhlachtaí ábhartha, lena n-áirítear feidhmithe nach mbaineann leis an Stát i gcomhthéacs an tsoláthair phoiblí;
- Ag díriú ar chearta leanaí a phríomhshruthú agus go mbeidh cur chuige ann i dtreo dhéanamh na gcinntí a bhainfidh le leanaí agus dul i ngleic le neamhionannas agus idirdhealú, go mbeidh an cur chuige seo bunaithe ar leanaí;
- In éineacht le straitéis agus plean gnímh chun an polasáí a chur i bhfeidhm agus go mbeidh spriocanna ar leith intomhaiste faoi cheangal ama iontu agus go bhfuil sé tacaíocht acu ó acmhainní cuí daonna, teicniúla agus airgeadais.

Comhordú

8. Molann an Coiste go ndéanann páirtí an Stáit athbhreithniú ar éifeachtacht na gcóras atá ann cheana féin le freastal ar chomhordú idir-ghníomhaireachta le himeachtaí a bhaineann le páistí agus le céimeanna a aithint chun monatóireacht agus comhordú gach imeachta a threisiú, imeachtaí a bhaineann leis an gCoinbhinsiún a chur i bhfeidhm i ngach réimse.

Dáileadh acmhainní

9. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit cur chuige bunaithe ar chearta leanaí a thabhairt isteach i bpróiseas buiséadaithe an Stáit:

- Chun córas rianaithe a chur i bhfeidhm do dháileadh, úsáid agus monatóireacht acmhainní do pháistí maidir lena gcuid ceart ar fad, agus é mar aidhm an éagsúlacht a ghlanadh amach agus an chothromaíocht a chinntiú, agus measúnú a dhéanamh ar an gcaoi is fearr a ndéanann infheistíocht i ngach réimse freastal ar an bpáiste;
- Chun sainmhíniú a thabhairt ar línte buiséid do gach páiste, lena n-áirítear an plean náisiúnta téarnaimh agus seasmhachta, aird ar leith a thabhairt orthu siúd le cásanna faoi mhíbhuntáiste agus a dteastóidh gníomhartha dearfacha sóisialta uathu, b'fhéidir, go háirithe páistí den lucht siúil agus Roma agus páistí faoi mhíchumas;

(c) Chun spreagadh a thabhairt d'eintitis rialtais páirt a ghlacadh i mbuiséadú feidhmithe agus i dtionscnaimh comhionannais buiséadaithe, lena n-áirítear dreasachtaí a sholáthar agus cumas cuí a thógáil;

(d) Le cinntiú go bhfuil nósanna oscailte, rannpháirtíocht imeachta don bhuiséadú ag leibhéal náisiúnta agus áitiúla inar féidir leis an tsochaí sibhialta, an pobal agus páistí páirt a ghlacadh iontu go héifeachtach.

Bailiú eolais

10. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go bhfuil an straitéis náisiúnta comhionannais atá ar na bacáin ag cuimsiú bailiú agus anailísiú cuimsitheach agus córasach de chomharthaí cáilíochtúla agus cainníochtúla ag cuimsiú gach réimse de chearta leanaí faoin gCoinbhinsiún, imdhealaithe ag aois, inscne, míchumas, suíomh, bunús eitneach, náisiúnachas agus cúlra socheacnamaíocht;

(b) Cinntiú go gcuirtear an straitéis i bhfeidhm leis na heintitis rialtais ar fad le hacmhainní cuí daonna, airgeadais agus teicniúla in úsáid lena dhéanamh, chomh maith le feidhmithe nach mbaineann leis an Stát i gcomhthéacs an tsoláthair poiblí, agus go foilsítear sonraí comhionannais faoi pháistí i bhformáid atá inrochtana agus feiliúnach i dtaobh aoise do pháistí agus dá n-úsáid ag comhlachtaí ábhartha, grúpaí gairmithe agus an tsochaí sibhialta do mheasúnú pholasaithe agus clár a bhaineann le cearta leanaí;

(c) An bailiú agus anailísiú ar shonraí faoi pháistí a threisiú i gcásanna faoi mhíbhuntáiste lena n-áirítear leanaí faoi mhíchumas, leanaí faoi chúram malartach, leanaí gan dídean, leanaí gan stádas rialta cónaithe, leanaí imirceacha agus leanaí den lucht Roma.

Monatóireacht neamhspleách

11. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go bhfuil acmhainní sásúla airgeadais dáilte ag Oifig an Ombudsman do Leanaí air agus go bhfuil mandáid soiléir reachtúil ann le glacadh le gearáin ó pháistí chomh maith le himscrúdú a dhéanamh orthu agus freastal orthu maidir leis na rudaí a mbíonn tionchar acu orthu, é seo a dhéanamh tríd an Acht um Ombudsman do Leanaí 2002 a leasú chun na srianta ar dhlínse na hOifige a ghlanadh amach nó a shoiléiriú maidir le gearáin a imscrúdú i réimsí áirithe;

(b) Leanaí a chur ar an eolas go bhfuil sé de cheart acu gearán a chur isteach faoi chórais atá ann.

Craobhscaoileadh, ardú feasachta agus oiliúin

12. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) A chuid ardú feasachta a choinneáil ag imeacht maidir le cearta leanaí i measc an phobail agus rannpháirtíocht ghníomhach ó pháistí a chur chun cinn le himeachtaí for-rochtana poiblí;

(b) Cinntiú go gcuirtear oiliúint córasach ar fáil ar chearta leanaí, an Coinbhinsiún agus a chuid Prótacal Roghnach, agus go mbeidh cur chuige ann bunaithe ar chearta leanaí i dtreo gníomhartha agus cinntí a bhaineann le páistí do ghairmithe ag obair do an le páistí.

Cearta leanaí agus earnáil ghnó

13. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go bhfuil béim faoi leith ar chearta leanaí sa dara plean náisiúnta gnó agus cearta daonna agus go bhfuil spriocanna ann atá faoi cheangal ama agus intomhaiste, a thagann leis an athbhreithniú a rinneadh in 2021 ar an bPlean Náisiúnta Gnó agus Cearta Daonna 2017–2020;

(b) Riachtanais a thabhairt isteach don earnáil ghnó gur gá dóibh tabhairt faoi mheasúnú, chomhairliúchán agus nochtadh iomlán poiblí leis na tionchair atá ag a gcuid imeachtaí gnó ar an timpeallacht, ar chúrsaí sláinte agus ar chearta leanaí, agus a gcuid pleananna le dul i ngleic leis na tionchair seo;

(c) Cinntiú go gcuirtear treoir corparáideach inbhuanaitheachta tuarascála an AE i bhfeidhm go hiomlán⁴;

(d) Freagracht a fheabhsú sa soláthar poiblí le hinfhaighteacht, rochtain agus caighdeán na n-earraí agus na seirbhísí do leanaí a chinntiú ó fheidhmithe nach mbaineann leis an Stát, ag cinntiú go bhfuil siad ag comhlíonadh an Dualgais um Chearta Daonna agus Chomhionannas san Earnáil Phoiblí agus go bhfuil siad ag bunú dlínse shoiléir de chórais neamhspleácha monatóireachta le glacadh le agus le freastal ar ghearáin ina n-aghaidh;

(e) Cinntiú go bhfuil réitigh éifeachtacha ar fáil i bpáirtí an Stáit d'íospartaigh gur leanaí iad a bhfuil cónaí orthu taobh istigh nó taobh amuigh de pháirtí an Stáit, réitigh ar shárú ar a gcuid ceart ó chomhlachtaí atá ag feidhmiú i limistéar pháirtí an Stáit nó faoina bhainistíocht;

(f) Cinntiú nach gcuireann polasaithe cánacha leis an drochíde chánach ó chomhlachtaí atá cláraithe i bpáirtí an Stáit ach atá ag feidhmiú i dtíortha eile, rud a mbeadh droch-thionchar aige ar infhaighteacht acmhainní chun cearta leanaí a bhaint amach sna tíortha sin.

B. Prionsabail ghinearálta (calaíona. 2–3, 6 agus 12)

Cosc ar an idirdhealú

14. Cuireann an Coiste fáilte roimh bhunú Choiste Frithchíochais ach imní fós air maidir leis an idirdhealú leanúnach in aghaidh leanaí i ngrúpaí mionlaigh agus iad siúd i gcásanna faoi mhíbhuntáiste.

15. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go gcosnaíonn an chreatlach dlí ar an idirdhealú leanaí ón idirdhealú agus críochnaigh agus cuir a hathbhreithniú ar na hAchtanna Comhionannais i bhfeidhm go snasta, ionas go mbeidh leanaí ar an eolas faoin gcaoi cuntas a thabhairt ar chásanna idirdhealaithe, agus go ndéantar imscrúdú iomlán ar chásanna idirdhealaithe in aghaidh leanaí agus go mbeidh na déantóirí freagrach as;

(b) Déan an plean náisiúnta in aghaidh an chiníochais a sheoladh gan mhoill agus déan acmhainní cuí a dháileadh lena chur i bhfeidhm, ceap eintiteas a bheidh freagrach as cur i bhfeidhm agus monatóireacht an phlean agus cinntigh gur féidir le páistí ó ghrúpaí mionlach páirt a ghlacadh i measúnú agus barrfheabhsú an phlean;

(c) Cinntigh go mbeidh oiliúint chórasach ann ar chosaint leanaí ón idirdhealú, ón gcaint fuatha agus ón gcoireacht fuatha san áireamh, d'oifigigh forfheidhmithe dlí, na breithiúna, ionchúisitheoirí agus gairmithe eile ag obair le agus do leanaí;

(d) Céimeanna a threisiú chun deireadh a chur leis an idirdhealú in aghaidh páistí den lucht Siúil nó lucht Roma, páistí de bhunadh Afracach, páistí le creideamh mionlach nó gan creideamh ar bith, páistí le cásanna faoi mhíbhuntáiste socheacnamaíoch, páistí leispiacha, aeracha, déghnéasacha, trasinsneacha agus idirghnéasacha, páistí gan stádas rialta cónaithe, páistí d'aithreacha Caitliceacha, páistí de thuismitheoirí nach bhfuil pósta, agus

páistí atá ag cuardach tearmainn, teifigh agus inimirceigh. Chomh maith leis sin, más cuí, cinntigh go bhfuil fáil acu ar lóistín, ar chúram sláinte, oideachas agus caighdeán maith maireachtála, agus cinntigh monatóireacht agus measúnacht tionchair atá rialta agus córasach ar na céimeanna a thógtar.

Leas an linbh

16. Ag cuimhneamh ar mholtaí a rinneadh cheana⁵, molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go gcuirtear an prionsabal a bhaineann le leas an linbh i bhfeidhm go leanúnach i ngach clár agus in imeachtaí reachtaíochta, riaracháin agus breithiúnacha a bhaineann le leaná;

(b) Treoir a chur ar fáil do gach duine údarásach a bhfuil baint acu chun cinntiú a dhéanamh maidir le leas an linbh agus chun béim chuí a chur ar an leas sin agus é ina phríomhcheist.

Ceart leis an saol, maireachtáil agus leis an bhforbairt.

17. Molann an Choiste do pháirtí an Stáit go dtreisióinn siad an straitéis náisiúnta um fhéimharú a chosc agus a chuid iarrachtaí eile chun an féimharú agus féindochar a chosc i measc leaná, go háirithe i measc an lucht Roma agus lucht Siúil, agus dul i ngleic leis na bunchúiseanna trí chéimeanna síceolaíochta, oideachasúla agus sóisialta a thógáil agus an teiripe do leaná agus a dteaghlai.

Meas ar thuairimí an linbh

18. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Ceart gach linbh a chinntiú chun a gcuid tuairimí a chur in iúl agus go nglactar leo le déanamh gach cinnte a bhaineann leo, sna cúirteanna agus i ngach cineál imeacht dlí teaghlai, agus go dtugtar tacaíocht chuí chun saíneolaí a fhostú chun a gcuid tuairimí a chur i láthair gan costas a bheith orthu nó a dteaghlai;

(b) Céimeanna a threisiú chun rannpháirtíocht fhiúntach agus chumhachaithe na bpáistí a chur chun cinn, páistí i gcásanna faoi mhíbhuntáiste, laistigh den teaghlach, den phobal, scoileanna agus i réimse déanta polasaithe ag leibhéal áitiúla, cathrach agus náisiúnta;

(c) Cinntiú go gcuirtear oiliúint go córasach ar mhúinteoirí, ar ghairmithe cúraim leaná agus gairmithe eile ag obair le agus do pháistí ar chearta an linbh go gcoistear a t(h)uairimí, lena n-áirítear reachtaíocht agus leasuithe polasaithe is déanaí a chur i bhfeidhm ar nós an Acht um Chúram Leaná (Leasaithe) 2022 agus an straitéis um rannpháirtíocht leaná agus na hóige;

(d) Gníomhú de réir na gealltanais a rinne páirtí an Stáit cheana chun reifreann a réachtáil an aois vótála a isliú go 16 agus cinntiú go dtacaítear le cinneadh chun an aois vótála a isliú le hoideachas ar Shaoránacht Ghníomhach agus ar chearta daonna agus go dtógtar céimeanna chun tionchar iomarcach a chosc.

C. Cearta Sibhialta agus an tsaoirse (ealaíona. 7–8 agus 13–17)

Clárú breithe agus náisiúntacht

19. Ag tabhairt na na bacainn faoi dear a dtéann roinnt grúpaí de leaná i ngleic leo leis an gclárú breithe agus an chreatlach shriantach reachtach chun náisiúnachas Éireannach a bhaint amach, molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Ceart gach linbh a chinntiú, gan eisceacht, clárú ag an mbreith, riachtanais cháipéisíochta a éascú ar pháistí de ghrúpaí mionlaigh, páistí ag cuardach tearmainn agus imircigh, agus páistí gan stádas rialta cónaithe;

⁵ CRC/C/IRL/CO/3-4, para. 30

(b) Leasuithe reachtaíochta a thabhairt isteach sna cúirteanna agus sa mbille dlí sibhialta (soláthar éagsúil) chun riachtanais chónaithe a laghdú chun náisiúnachas a bhaint amach;

(c) Bacainn dlíthiúla a bhaint amach agus bealaí a leathnú do pháistí chun náisiúntacht a bhaint amach, ar nós:

(i) Páistí a fhágáil ar lár ón seasamh “dea-charachtar” a chur orthu;

(ii) Gan náisiúnachas a choinneáil ó pháistí a rugadh trí shocrúcháin mháthairionadaíochta;

(iii) Ligeann don Ghníomhaireacht um Leaná agus an Teaghlach (Tusla) agus do leaná iad féin iarratais eadórsithe a chur isteach ar son leaná faoi chúram;

(d) Cinntiú go gcuireann Tusla isteach iarratais in am ar an gcosaint idirnáisiúnta nó cead cónaithe, mar is cuí, ar son leaná scartha atá faoi chúram, chun moilleanna a sheachaint leis an náisiúnachas a bhaint amach;

(e) Nós imeachta a fhorbairt chun stádas gan stát leaná a shocrú chun leaná gan stát a aithint agus a chosaint i gceart.

Ceart féiniúlachta

20. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go bhfuil rochtain ag gach páiste, acu siúd freisin a rugadh le húsáid á baint as teicneolaíocht cuidithe atáirgthe (lena n-áirítear an mháthairionadaíocht), ar eolas maidir lena mbunús, trí athbhreithniú a dhéanamh ar an Acht um Eolas Breithe agus Rianú 2015 agus an bille sláinte (atáirgeadh cuidithe daonna);

(b) Ag teacht leis an mbille sláinte (atáirgeadh cuidithe daonna), leasú a dhéanamh ar an Acht um Aithint Inscene 2015 le ligean do pháistí ar aois a 16 nó 17 aithint dlíthiúil a bhaint amach dá bhféiniúlacht inscne le nós éascaithe imeachta;

(c) Cinntiú go ndéantar taighde ar chóras a thabhairt isteach maidir le haithint inscne do pháistí faoi 16 bliain d’aois i gcomhpháirt dlúth le páistí, páistí trasinscneach san áireamh, agus má thagann tabhairt isteach chóras den chineál sin ón taighde, go gcuirtear é i bhfeidhm ag teacht le cearta leaná, an ceart go gcoistear tú agus an ceart fhéiniúlachta san áireamh, ag teacht lena gcuid cáilíochtaí a bhíonn ag forbairt, don chead saor agus eolach agus le cosaint chuí;

(d) Cinntiú go bhfaigheann leaná a fhluaingíonn bulaíocht, idirdhealú nó ciapadh maidir lena bhféiniúlacht inscne cosaint agus tacaíocht.

An tsaoirse smaointeoireachta, an coinsias agus an creideamh

21. Impiann an Coiste ar pháirtí an Stáit an ceart a ghealladh do gach páiste a gcreideamh a chleachtadh gan srian, trí:

(a) An tAcht Oideachais 2018 (Cead Isteach sna Scoileanna) agus an tAcht um Stádas Comhionann a leasú le haon eisceacht a bhaint amach in aghaidh ceart linbh don oideachas i ngach bunscoil agus meánscoil bunaithe ar an gcreideamh nó ar an “éiteas”, agus treoir reachtúil a fhorbairt le ceart leaná gan freastal a dhéanamh ar ranganna creidimh;

(b) Straitéis atá faoi cheangal ama a fhorbairt, le hacmhainní sásúla, chun na spriocanna a bhaint amach maidir le méid na scoileanna il-sainchreidmheacha a mhéadú faoi 2030 agus sprioc a shocrú le straitéis faoi cheangal ama agus acmhainní sásúla méid na scoileanna neamh-sainchreidmheacha a mhéadú.

An ceart príobháideachais agus rochtain ar eolas cuí

22. Ag cuimhneamh ar thrácht ginearálta Uimh. 25 (2021), molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Imeascadh digiteach a fheabhsú do pháistí i gcásanna faoi mhíbhuntáiste agus comhionannas agus inacmhainneacht sheirbhísí ar líne agus nasacht a chur chun cinn,

ag cinntiú ag an am céanna go bhfuil rochtain ag páistí nach mbaimeann úsáid as nó nach bhfuil fáil acu ar theicneolaíocht dhigiteach, go bhfuil rochtain acu fós ar sheirbhísí poiblí;

(b) Rialachán agus polasaithe cosanta a fhorbairt a thuilleadh chun cearta agus sábháilteacht leanaí a chosaint sa timpeallacht teicneolaíochta, agus cinntiú go dtugann an Coimisinéir Sábháilteachta ar Líne an-aird ar chosaint na leanaí a thiteann isteach sa mandáid seo, an córas gearáin aonair san áireamh, ag teacht le caighdeáin chearta leanaí;

(c) Cinntiú go ndéanann dlíthe ar rochtain eolais agus an timpeallacht teicneolaíochta cosaint ar leanaí ó ábhar dochrach agus rioscaí ar líne, trí rialacháin éifeachtach a cheapadh ar sholáthraithe seirbhíse Idirlín agus trí chinntiú go gcuirtear an tAcht um Shábháilteacht ar Líne agus Rialú na Meán, na córais ghearáin faoi Acht san áireamh;

(d) Coinneáil le hiarrachtaí an litearthacht dhigiteach, feasacht agus scileanna leanaí, mhúinteoirí agus teaghlach a fheabhsú.

D. Foréigean in aghaidh páistí 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (a) agus 39)

Foréigean in aghaidh páistí, lena n-áirítear faillí agus saothrú agus drochíde ghnéis

23. Cuireann an Coiste fáilte roimh chéimeanna dul i ngleic leis an bhforéigean in aghaidh páistí, ach tá imní air faoi:

(a) A choitianta atá an foréigean in aghaidh páistí, lena n-áirítear an saothrú gnéis, foréigean ar líne agus an bhulaíocht;

(b) Rátaí ísle tuairiscithe, cúisimh agus ciontaithe i gcásanna d'fhoréigean in aghaidh páistí agus moill mhór agus an neamhréir sna fiosrúcháin a bhaineann leo;

(c) Céimeanna easnamhacha chun an íospairt tánaisteach de pháistí a chosc.

24. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Athbhreithniú a dhéanamh ar straitéis náisiúnta foréigin baile, gnéis agus inscne-bhunaithe chun tearmann a chinntiú d'íospartaigh, a thagann le caighdeáin Chomhairle na hEorpa, agus a chinntiann cur i bhfeidhm éifeachtach, trí acmhainní sásúla a dháileadh agus oiliúint a chur ar na breithiúna agus ionchúisitheoirí;

(b) An tAcht um Fhoréigean Baile 2018 a leasú le ligean do pháistí cur isteach ar ordúithe cosanta agus sábháilteachta agus cinntiú go bhfuil fáil ag páistí ar thacaíocht dlíthiúil agus córais ghearáin a fheileann dóibh sna scoileanna, i suiomhanna cúraim malartaigh, córais cúraim altrama agus cóiríocht éigeandála chun gach cineál foréigean agus drochíde a thuairisciú;

(c) Fiosrúchán soch-dhlíthiúil agus idirghabháil a chinntiú i ngach cás d'fhoréigean in aghaidh páistí, lena n-áirítear an faillí agus drochúsáid gnéis, taobh istigh agus taobh amuigh den bhaile, agus sa timpeallacht dhigiteach, agus go dtugtar os comhair na cúirte na déantóirí coire;

(d) Céimeanna a threisiú a bhfuil sé mar aidhm acu an foréigean in aghaidh páistí a chosc, le béim faoi leith ar pháistí faoi chúram malartach, páistí i gcásanna atá faoi mhíbhuntáiste socheacnamaíoch, páistí faoi mhíchumas, páistí ag cuardach tearmainn agus páistí de ghrúpaí mionlaigh;

(e) Céimeanna móra a thógáil le saothrú ar pháistí ar líne a chosc, a fhiosrú agus a ionchúisiú, lena n-áirítear an cumas profisiúnta a threisiú chun a leithéid a dhéanamh agus cinntiú go mbeidh smacht ag soláthraithe idirlín air seo agus go mbacann siad agus go mbaimeann siad amach ábhar ar líne a bhaineann leis an drochúsáid ghnéis;

(f) Cinntiú go bhfuil fáil éasca ag páistí atá ina n-íospartaigh nó ina bhfinn d'fhoréigean ar réitigh agus ar thacaíocht chuimsitheach il-earnála a fheileann do pháistí, agus nach ndéantar íospartaigh tánaisteacha díobh, trí acmhainní sásúla a dháileadh chun an múnla barnahus a mhéadú;

(g) Machnamh a dhéanamh ar ghlacadh le taifeadtaí closamhairc mar fhianaise ó

na páistí agus é a bheith ina ghnáthnós imeachta, agus é seo a leanúint le croscheistiú gan mhoill in áiteanna a fheileann do pháistí;

(h) Cinntiú go gcuirtear an pleán nua gnímh in aghaidh na bulaíochta i bhfeidhm go héifeachtach, céimeanna a thógáil dul i ngleic leis an mbulaíocht ar líne agus bailiú agus anailísiú éifeachtach sonraí a chinntiú maidir leis an mbulaíocht;

(i) Cinntiú go gcuirtear sainoiliúint ar na gairmithe ar fad atá ag obair le agus do pháistí sna hearnála oideachais, sláinte, cóir agus eile chun cásanna d'fhoréigean a aithint agus a fhreagairt go héifeachtach, chomh maith leis an Children First a chur i bhfeidhm; Treoirínte Náisiúnta maidir le Cosaint agus Leas Leaná;

(j) Ardú feasachta agus cláir oideachais a threisiú a thuilleadh, lena n-áirítear feachtais ina bhfuil páirt ag na páistí ann, chun aird an phobail a ardú ar shaothrú agus drochúsáid ghnéis ar pháistí, lena n-áirítear an gá le sábháilteacht ar líne;

(k) Bailiú agus anailísiú a chinntiú ar shonraí a bhaineann leis an bhforéigean in aghaidh páistí, lena n-áirítear an foréigean inscne-bhunaithe agus saothrú gnéis, agus eolas a dhéanamh do chur i bhfeidhm na straitéise náisiúnta foréigin i gcásanna a tuairiscíodh, a fhiosraíodh agus a ionchúisíodh;

(l) Cinntiú go bhfuil fáil ag íospartaigh den chléir agus de thithe níocháin Mhaighdiléana, tithe máithreacha agus páistí, agus scoileanna ceartúcháin agus tionsclaíochta ar réitigh éifeachta coire, go háirithe fiosrúcháin a dhéanamh ar chásanna nach bhfuil aird chuí tugtha do ghearáin na ndaoine.

Cleachtas dochrach

25. Cuireann an Coiste fáilte roimh chéimeanna reachtaíochta chun eisceachtaí a bhaint a ligeann cead pósta faoi aois an 18 agus molann siad do pháirtí an Stáit:

(a) Céimeanna a threisiú pósadh leanaí a chosc i measc grúpaí mionlaigh, lena n-áirítear an lucht Roma agus Siúil, agus feasacht a ardú ar na torthaí dochracha a bhaineann le pósadh leanaí;

(b) Pleán náisiúnta gnímh a thabhairt isteach a bhfuil sé mar aidhm aige dul i ngleic le ciorrú baill ghiniúna na mban, le rannpháirtíocht ó pháistí a bhfuil taithí acu air seo, agus cinntiú go bhfuil acmhainní sásúla aige agus go bhfuil feachtais ardaithe feasachta ag baint leis, tacaíocht speisialaithe d'íospartaigh agus oiliúint a chur ar ghrúpaí ábhartha gairmithe chun íospartaigh féideartha a aithint amach anseo;

(c) Leanúint le tuairisciú a spreagadh den chiorrú baill ghiniúna na mban agus cleachtas eile dochrach d'údarais ábhartha agus cinntiú go dtugtar na déantóirí coire os comhair na cúirte.

E. Timpeallacht an teaghlaigh agus an cúram malartach (calaíona. 5, 9–11, 18 (1)–(2), 20–21, 25 agus 27 (4))

Timpeallacht an teaghlaigh

26. Ag tabhairt faoi dear foilsíú an bhille chúirt teaghlaigh agus an straitéis cóire teaghlaigh, agus iad buíoch as, molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Tús áite a thabhairt do leasú an chórais dlí teaghlaigh bunaithe ar an mbille chúirt teaghlaigh, ag súil le cinntiú go réitítear imeachtaí cúram na leanaí agus cúrsaí eile teaghlaigh i mbealach a fheileann do pháistí déanta ag foireann oilte go gairmiúil;

(b) Dul i ngleic le hionadaíocht iomarcach na bpáistí i gcásanna faoi mhíbhuntáiste, lena n-áirítear páistí faoi mhíchumas, páistí le tuismitheoirí aonair agus páistí de ghrúpaí mionlaigh eithnigh, in imeacht a bhaineann le páistí agus dlí teaghlaigh;

(c) Cinntiú go nglactar le agus go ndéantar machnamh ar leas na bpáistí in imeachtaí cúraim leanaí, trí acmhainní sásúla a dháileadh do chur i bhfeidhm an Acht um Chúram Leaná (leasú) 2022;

(d) An fáil ar roghanna inacmhainne cúraim leanaí a mhéadú do thuismitheoirí atá ag obair, go háirithe dóibh siúd i gcásanna faoi mhíbhuntáiste, trí na hacmhainní a dháiltear ar chúram leanaí a mhéadú go suntasach agus bogadh i dtreo múnla cúraim leanaí atá maoinithe ag an bpobal, a thagann leis na moltaí ó Thionól na Saoránach maidir le Comhionannas Inscne.

Leanaí nach bhfuil an teaghlach timpeall orthu

27. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Roghanna sásúla cúraim a chinntiú atá bunaithe ar an teaghlach agus ar an bpobal do pháistí nach féidir leo fanacht lena dteaghlaigh, trí acmhainní sásúla airgeadais a dháileadh ar an gcúram altrama, ar an uchtú agus tacaíocht speisialaithe do pháistí faoi mhíchumas, ag súil le líon na bpáistí a chuirtear isteach i socrúithe neamhghoirmiúla nó “deonacha” cúraim a laghdú;

(b) Uasfhad a bhunú gur féidir páistí a chur isteach nó a chur isteach go leanúnach i gcúram “deonach”;

(c) Leanúint le monatóireacht a dhéanamh ar gach cineál cúraim trí athbhreithniú rialta agus substainteach a dhéanamh ar an láithriú;

(d) Líon na ngairmithe atá ag obair le leanaí a mhéadú agus a gcuid cumais a threisiú le cinntiú go bhfuil fáil éasca ar oibríthe sóisialta agus freagraí ón gcúram indibhidúilaithe;

(e) Polasaí a fhorbairt ar chearta leanaí do chúram neamhghoirmeálta le gaol;

(f) Fáil a chinntiú ar bhealaí atá inrochtana agus feiliúnach do leanaí, bealaí don tuairiscíú, don mhonatóireacht agus do réitigh a aimsiú ar fhoréigean agus drochúsáid leanaí atá faoi chúram;

(g) Fiosrúchán agus cúisiú práinneach a dhéanamh ar chásanna foréigin agus drochúsáid ghnéis ar leanaí atá sa gcóras cúraim, go háirithe leanaí faoi mhíchumas, agus fáil a chinntiú d’iospartaigh ar bhealaí tuairiscithe atá feiliúnach do leanaí, cúiteamh cúnaimh dlí agus cúnaimh saor d’ateangairí, teanga chomharthaíochta san áireamh;

(h) Na critéir cáilitheachta don iarchúram a leathnú le cinntiú go bhfuil fáil ag páistí gan dídean nó páistí atá ag úsáid seirbhísí cúraim leanaí air, agus forbairt a dhéanamh ar sheirbhísí pobal-bhunaithe chun oideachas cuí, tacaíocht agus deiseanna don mhaireachtáil neamhspleách a chur ar fáil do pháistí atá ag imeacht ó chúram;

(i) Cinntiú go bhfuil athbhreithniú ar thairbhí na bpáistí atá i gcásanna faoi mhíbhuntáiste i gceist leis an taighde atá ag dul ar aghaidh go fóill, lena n-áirítear páistí Roma, páistí faoi mhíchumas agus páistí de ghrúpaí mionlaigh eithnigh.

An t-uchtú

28. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit fiosrúchán agus ionchúisiú a dhéanamh orthu siúd a bhfuil baint acu le cláruithe mídhleathacha breithe, a thagann le moltaí an Rapóirtéara Speisialta ar Chosaint Leanaí, agus cinntiú go bhfaigheann siad siúd a mbaineann sé leo tacaíocht dlí agus eile chun eolas ar a mbunús a fháil.

F. Leanaí faoi mhíchumas (ealaín. 23)

29. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Athbhreithniú a dhéanamh ar reachtaíocht ábhartha, lena n-áirítear Achtanna Comhionannais, an tAcht Míchumais agus Oideachas do Dhaoine Le Riachtanais Speisialta Oideachais, le go dtiocfaidh siad le cur chuige i dtreo an mhíchumais bunaithe ar chearta daonna, go háirithe i dtaobh an tsainmhíniú ar an mhíchumas agus le haird cheart ar riachtanais pháistí den lucht Roma agus Siúil;

(b) Athbhreithniú a dhéanamh ar an ngnáthnós oibriúcháin imeachta do measúnuithe riachtanais ag an Fheidhmeannach Seirbhíse Sláinte chun tuairimí a

imeascadh, a thagann leis an Acht Míchumais, agus an t-am feithimh a laghdú do rochtain éasca ar sheirbhísí riachtanacha agus tacaíocht, trí dul i ngleic go práinneach leis an easpa foirne agus saíneolaithe atá cáilithe;

(c) Tacaíocht a threisiú d’imeascadh sóisialta agus d’fhorbairt aonair leanaí faoi mhíchumas, trí chinntiú go bhfuil fáil acu ar chláir luath-aitheanta agus luath-idirghabhála, trí thógáil cumais a chur ar fáil do ghairmithe chosaint leanaí ar chearta agus riachtanais ar leith leanaí faoi mhíchumais, ag cinntiú go bhfuil tacaíocht, athshlánú agus gléasanna cuidithe pearsanta acu, agus ag dáileadh acmhainní sásúla do chur i bhfeidhm Acht um Theanga Chomharthaíochta na hÉireann;

(d) Ceart na leanaí faoi mhíchumas go gcoistear iad a chinntiú i ngach cinneadh a bhaineann leo;

(e) Tabhairt faoi fheachtais arduithe feasachta le dul i ngleic leis an idirdhealú ar leanaí faoi mhíchumais agus íomhá dhearfach díobh a chur chun cinn mar dhaoine a bhfuil cearta acu.

G. Bunshláinte agus folláine (ealaíona. 6, 18 (3), 24, 26, 27 (1)–(3) agus 33)

Sláinte agus seirbhísí sláinte

30. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) An fáil agus an inacmhainneacht atá ar sheirbhísí sláinte atá ar ard-chaighdeán do leanaí a threisiú, trí:

(i) An scéim saor-dochtúra ginearálta a thairiscint do gach páiste;

(ii) Táillí ospidéal ar othair chónaitheacha a chealú agus táillí éigeandála ar pháistí ar gach aois;

(iii) Dul i ngleic leis na bacainn a dtéann páistí i ngleic leo agus iad ag úsáid seirbhísí sláinte mar gheall ar an gcóras dhá leibhéal;

(iv) Cinntiú go mbronntar cártaí leighis ar leanaí den lucht Siúil agus Roma, leanaí gur imircigh iad, leanaí nach bhfuil acu ach tuismitheoir aonair agus leanaí i mbochtaineacht;

(b) Uas-amanna feithimh a shocrú do leanaí a dteastaíonn cúram uathu san ospidéal, ag súil le liostaí móra feithimh a laghdú a dtéann leanaí i ngleic leo faoi láthair;

(c) An plean náisiúnta galair neamhchoitianta a thabhairt chun dáta chun riachtanais pháistí i gcásanna faoi mhíbhuntáiste a thabhairt isteach san áireamh;

(d) Cinntiú go ndáiltear acmhainní go sásúil ar an bplean náisiúnta gnímh do shláinte an lucht Siúil 2022–2027, agus go gcuirtear é i bhfeidhm trí bhuiséadú a dhéanamh bunaithe ar thorthaí

(e) Reachtaíocht a achtú a fhreastalaíonn go sonrach ar aontú leanaí le agus ar dhiúltú leanaí do chóir leighis;

(f) Leanúint leis an gCód Idirnáisiúnta maidir le Margaíocht Ionadach Bainne Cíche a chur i bhfeidhm agus chomh maith leis an tionscnamh ospidéal a fheileann do leanaí;

(g) Seirbhísí cuí sóisialta, leighis agus síceolaíochta, comhairleoireacht agus tacaíocht a sholáthar do pháistí idirghnéasacha agus a dteaghlaigh.

An mheabhairshláinte

31. Cuireann an Coiste fáilte roimh thabhairt isteach pholasaí meabhairshláinte in 2020 ach tá siad an-ínníoch faoi:

(a) Seirbhísí easnamhacha meabhairshláinte do leanaí;

(b) Liostaí móra feithimh do leanaí atá ag cuardach seirbhísí meabhairshláinte, le roinnt acu ag fanacht os cionn bliana ar choinne;

(c) Láithriú a dhéanamh ar leanaí le fadhbanna meabhairshláinte i mbardaí síciatracha do dhaoine fásta;

(d) An tuisicint gur ag an gciníochas agus an idirdhealú atá an tionchar is tromchúisí ar mheabhairshláinte leanaí de ghrúpaí mionlaigh eitnigh;

(e) Dul chun cinn easnamhach ar phlean gnímh do mheabhairshláinte an lucht Siúil agus Roma, cé go bhfuil gealltanais déanta ina thaobh seo.

32. Impíonn an Coiste ar pháirtí an Stáit:

(a) Fáil a chinntiú ar sheirbhísí agus ar chlár theiripeacha mheabhairshláinte do leanaí, trí:

(i) Na hacmhainní a dháiltear ar chur i bhfeidhm agus ar mhonatóireacht an pholasáí mheabhairshláinte a mhéadú go suntasach;

(ii) Cur chun cinn cuimsitheach a dhéanamh ar chúrsaí meabhairshláinte, seiceáil d'fhadhbanna meabhairshláinte agus seirbhísí luath-idirghabhála i scoileanna ag gach leibhéal agus sa bpobal.

(iii) Cinntiú go bhfuil líon sásúil gairmithe cáilithe ann, síceolaithe agus síciatraithe leanaí san áireamh, le freastal ar riachtanais mheabhairshláinte na leanaí go pras;

(iv) Fiosrúchán rialta a chinntiú ar pháistí a bhfuil cóir leighis á cur orthu i ndiaidh an chéad choinne agus go ndéantar monatóireacht chuí ar stádas na bpáistí atá ag tógáil cógais;

(b) Cinntiú go gclúdaíonn na hathbhreithnithe ar an Acht Meabhairshláinte agus an Acht um Chuidiú le Déanamh Cinntí (Cumas):

(i) Cosc follasach ar an gcleachtas páistí le fadhbanna meabhairshláinte a láithriú in aonaid síciatracha do dhaoine fásta;

(ii) Aithint a thabhairt do cheart leanaí go gcloistear iad le déanamh chinntí a bhaineann lena gcúram meabhairshláinte agus cúnadh ó ionadaí neamhspleách;

(c) Pleananna gnímh do mheabhairshláinte an lucht Siúil agus Roma agus seirbhís tiomnaithe tacaíochta meabhairshláinte a fhorbairt do pháistí de ghrúpaí mionlaigh eitnigh, le béim ar thacaíocht a sholáthar dóibh siúd a bhfuil taithí acu ar idirdhealú ciníoch agus tráma a bhaineann leis;

(d) Infheistíocht a dhéanamh i gcéimeanna coisctheacha, dul i ngleic le bun-chúiseanna fëinmharú agus droch-mheabhairshláinte i measc páistí agus cinntiú go nglactar le tuairimí na bpáistí i bhforbairt na seirbhíse freagartha;

(e) Acmhainní sásúla a dháileadh do mhéadú na habhchóideachta meabhairshláinte agus seirbhís eolais do leanaí.

Sláinte na n-ógánach

33. Cuireann an Coiste fáilte roimh dhíchoiriúlú na ginmhillte in 2018 agus molann sé do pháirtí an Stáit:

(a) Cinntiú go bhfuil fáil ag cailíní óga ar sheirbhísí sláinte atáirgthe atá aoisoiriúnach, lena n-áirítear ginmhilleadh saor agus sábháilte agus seirbhíse iar-ghinmhillte;

(b) Oideachas cuimsitheach, aoisoiriúnach agus bunaithe ar fhianaise a imeascadh ar an sláinte ghnéis agus atáirgthe i gcraclaim scoile ag gach leibhéal den oideachas agus in oiliúint mhúinteoirí freisin, chomh maith le cinntiú go gclúdaíonn sé oideachas ar chomhionannas inscne, éagsúlacht ghnéis, cearta sláinte gnéis agus atáirgthe, iompar ciallmhar gnéis agus bac foréigin;

(c) Céimeanna a threisiú chun eolas a chur ar fáil do dhaoine óga ar an bpleanáil teaghlaigh agus frithghiniúint nua-aimseartha, agus cinntiú go gcuirtear oiliúint chuí ar ghairmithe ábhartha ar cheart na n-ógánach do sheirbhísí sláinte gnéis agus atáirgthe;

(d) Cinntiú go gclúdaíonn an clár tacaíochta do thuismitheoirí sna déaga céimeanna chun feasacht a ardú agus go spreagann sé tuismitheoireacht chiallmhar, le béim faoi leith ar bhuachaillí agus cearta dhéagóirí atá ag iompar linbh, mháithreacha óga agus a leanaí a chosaint;

(e) Céimeanna a threisiú le cosc a chur ar agus le dul i ngleic le húsáid drugaí,

alcóil agus tobac ó pháistí agus ó ógánaigh, trí eolas cruinn agus oibiachtúil a chur ar fáil dóibh ar na héifeachtaí dochracha a bhaineann le drochúsáid alcóil, drugaí agus substaintí, chomh maith le oideachas ar dhrochúsáid substaintí a chosc.

Caighdeán maireachtála

34. Cuireann an Coiste fáilte roimh an mbille leasa shóisialaigh 2022 agus an plean don imeascadh sóisialta agus tithíocht do gach polasaí, ach an-imní fós air faoin líon mór páistí a bhfuil cónaí orthu i mbochtaineacht, éiginnteacht bia agus easpa dídine agus páistí de ghrúpaí mionlaigh eitnigh nach bhfuil fáil acu ar chúiteamh sochair linbh mar gheall ar a gcás seasta cónaithe.

35. Impíonn an Coiste ar pháirtí an Stáit:

(a) A pholasaithe a threisiú le cinntiú go bhfuil caighdeán cuí maireachtála ag gach páiste, trí shochar sóisialta a mhéadú a thagann leis an gcostas maireachtála atá ag ardú, clár béilí scoileanna a leathnú agus seirbhísí cothaithe a sholáthar le dul i ngleic leis an éiginnteacht bhia;

(b) Dul i ngleic le bunchúiseanna an easpa dídine i measc páistí, céimeanna a threisiú chun deireadh a chur le scéimeanna cóiríochta sealadaí agus éigeandála agus an fáil atá ar an tithíocht chuí sóisialta go fad-téarmach a mhéadú go suntasach do theaghlaigh a dteastaíonn sé uathu;

(c) Fiosrúchán a dhéanamh ar an tionchar atá ag an gcás seasta cónaithe ar pháistí de ghrúpaí mionlaigh eitnigh, lena n-áirítear páistí den lucht Siúil agus Roma agus páistí de bhunadh Afracach, agus cúitimh leasa shóisialaigh a leasú dá réir sin le cinntiú nach ndéanann polasaithe idirdhealú ar na páistí sin;

(d) Cinntiú go dtagann céimeanna i gcoinne na bochtaineachta le cur chuige atá bunaithe ar pháistí, le béim faoi leith ar pháistí ó theaghlaigh atá faoi mhíbhuntáiste, go háirithe páistí le tuismitheoirí aonair, páistí gur imircigh iad agus páistí de ghrúpaí mionlaigh eitnigh.

H. Oideachas, caitheamh aimsire agus imeachtaí cultúrtha (ealaíona. 28–31)

Oideachas, lena n-áirítear oiliúint ghairme agus treoir

36. Cuireann an fáilte roimh chéimeanna a gheallann an ceart oideachais do leanaí, lena n-áirítear an scéim saoroideachais agus maoiniú breise de réir an bhuiséid 2023 ach tá imní air faoi:

(a) Na bacainn seasmhacha a dtéann leanaí i ngleic leo i gcásanna faoi mhíbhuntáiste chun oideachas ar ard-chaighdeán a fháil;

(b) An éifeacht idirdhealaithe atá ag an ardteistiméireacht agus teastais eile do pháistí i gcásanna atá faoi mhíbhuntáiste;

(c) An easpa eolais maidir leis an oideachas, imdhealaithe ag bunús eitneach, cúlra soch-eacnamaíoch agus stádas cónaithe, chun tionchar na bpolasaithe oideachas ar na páistí sin a mheas;

(d) Bunú ranganna speisialta do leanaí a bhfuil riachtanais speisialta acu;

(e) Steiréitíopáil ciníoch agus diúltach ar phobail imirceach agus d'eitneach mionlach i gcraclam a bhunaíonn idirdhealú ar na grúpaí sin leanaí..

37. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Céimeanna a threisiú leis an rochtain chéanna ar oideachas ar ard-chaighdeán a chinntiú do pháistí de ghrúpaí faoi mhíbhuntáiste, lena n-áirítear páistí den lucht Roma agus Siúil, páistí ag cuardach tearmainn, páistí gur imircigh nó teifigh iad, páistí faoi mhíchumas agus páistí faoi mhíbhuntáiste soch-eacnamaíoch, trí:

(i) Reachtaíocht a leasú faoi ghlacadh isteach scoileanna chun cosc a chur ar an gealachas tús áite a thabhairt do pháistí nó do gharpháistí iar-dhaltaí i scoileanna a bhfuil ró-éileamh orthu;

(ii) Tacaíocht airgeadais a sholáthar chun costais eile oideachais a chlúdach;

(iii) Treoirlínte a fhorbairt d'úsáid fionraí nó eisiámh a chur ar dhaoine ó scoileanna;

(b) Eolas a bhailiú agus a anailísiú imdhealaithe ag bunús eitneach, cúlra soch-eacnamaíoch agus stádas cónaithe ar na rátaí freastail agus críochnaithe, torthaí oideachasúla, úsáid clár ama laghdaithe agus rannpháirtíocht in imeachtaí tar éis na scoile chun eolas a dhéanamh do pholasaithe agus clár a bhfuil sé mar aidhm acu an rochtain chéanna ar oideachas ar ard-chaighdeán a chinntiú do pháistí de ghrúpaí atá faoi mhíbhuntáiste

(c) Oideachas ionchuimsitheach a chinntiú san oideachas luath-óige agus i scoileanna príomhshrutha do gach páiste faoi mhíchumas trí churaclam a leasú agus oiliúint a chur ar mhúinteoirí agus gairmithe speisialaithe atá fostaithe i ranganna comhtháite, ionas go bhfaigheann páistí faoi mhíchumas agus le deacrachtaí foghlama tacaíocht agus aird chuí, agus ag cinntiú go ndéantar freastal maith orthu taobh istigh de bhonneagar na scoile agus don iompar freisin;

(d) Céimeanna tiomnaithe a chur i bhfeidhm chun torthaí oideachais a fheabhsú do pháistí de lucht Roma agus Siúil ag gach leibhéal den oideachas, go háirithe ag leibhéal na meánscoile, forbairt a dhéanamh ar straitéis náisiúnta oideachais don lucht Siúil agus cinntiú go ndáiltear acmhainní cuí ar chéimeanna agus go ndéantar measúnú neamhspleách orthu freisin;

(e) Cinntiú go bhfuil eolas ag tuismitheoirí de pháistí teifeacha maidir lena gcuid páistí a chlárú i scoile agus go bhfuil fáil ag na páistí seo ar oideachas ilteangach, ilchultúrtha atá ar ard-chaighdeán, trí ábhair chuí agus teicneolaíocht oideachasúil, múinteoirí ilteangacha atá oile ar an imeascadh cultúrtha agus tráma, agus iompar le páirt a ghlacadh in imeachtaí tar éis na scoile;

(f) Cur i bhfeidhm éifeachtach a chinntiú de threoir ar an gcaoi úsáid a bhaint as clár ama laghdaithe agus céimeanna a fhorbairt le dul i ngleic lena ró-úsáid, ag súil lena n-úsáid díréireach a chosc le leanaí den lucht Siúil agus leanaí faoi mhíchumas;

(g) Athchóiriú a dhéanamh ar an Ardeistiméireacht agus modhanna eile teastais, bunaithe ar anailís ar thionchar phaindéim an choróinvírís (COVID-19) ar an bhfáil atá ag páistí ar an oideachas, lena n-áirítear an chianfhoghlaim, ag súil le dul i ngleic le neamhionannas agus torthaí oideachais a fheabhsú do pháistí i gcásanna faoi mhíbhuntáiste;

(h) Cosc follasach a chur ar úsáid srianaidh agus leislithisithe i suíomhanna oideachais;

(i) An bille do chultúr agus stair an lucht Siúil san oideachas a thabhairt isteach agus sain-ghrúpa comhairliúcháin a cheapadh taobh istigh den Chomhairle Náisiúnta don Churaclam agus Mheasúnú chun an steiréitíopáil ciníoch agus diúltach ar ghrúpaí mionlaigh eitnigh a ghlanadh amach ó théacsleabhair agus curaclam agus ábhair oideachais a fhorbairt a dhéanamh cur chun cinn ar chainteanna idir-chultúrtha agus a chothaíonn meas agus buíochas as an éagsúlacht chiníoch, chultúrtha, inscne agus eile.

Oideachas ar chearta daonna

38. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit múineadh chearta leanaí agus phrionsabail an Choinbhinsiúin a threisiú taobh istigh de churaclam riachtanais scoile i ngach suíomh oideachais agus in oiliúint mhúinteoirí agus ghairmithe oideachais, ag tabhairt creatlach an Chláir Domhanda d'Oideachas Chearta Daonna faoi deara;

Seith, fóillíocht, áineas agus imeachtaí cultúrtha agus ealaíonta

39. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Tacaíocht a threisiú d'fheachtais a bhfuil sé mar aidhm acu ceart leanaí don fhóillíocht, spraoi, agus imeachtaí áineasa, an saol cultúrtha agus na healaíona a chur chun cinn, lena n-áirítear an plean gnímh don spórt, an líonra náisiúnta oifigeach d'imeascadh sa spórt agus plean cruthaitheach na hóige;

(b) Cinntiú go bhfuil fáil agus rochtain ag cailíní, leanaí faoi mhíchumas, páistí ag cuardach tearmainn agus gur imircigh iad agus leanaí atá faoi mhíbhuntáiste soch-eacnamaíoch ar na himeachtaí seo;

(c) Leanáí a thabhairt isteach go hiomlán i bpleanáil, dearadh agus monatóireacht ar chur i bhfeidhm pholasaithe agus clár ábhartha.

I. Céimeanna speisialta cosanta (ealaíona. 22, 30, 32–33, 35–36, 37 (b)–(d) agus 38–40)

Leanáí gur iarrthóirí tearmainn, teifigh agus imircigh iad

40. Ag cuimhneamh ar thrácht ghinearálta Uimh. 3 agus Uimh. 4 (2017) de chuid an Choiste ar Chearta gach Oibrí Imircigh agus Cearta Daoine dá Theaghlach a Chosaint/ Uimh. 22 agus Uimh. 23 (2017) de chuid an Choiste ar Chearta an Linbh, molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Tús áite a thabhairt do chéimeanna chun deireadh a chur leis an gcóras soláthair dhírigh faoi 2024, trí spriocanna agus amlínte atá leagtha amach go soiléir agus acmhainní sásúla, a thagann le moltaí an Ghrúpa Chomhairliúcháin ar an Soláthar Díreach;

(b) Tionchar an riachtanais visa a mheas do theifigh ag teacht ó thíortha taobh amuigh den Aontas Eorpach, agus súil leis a riachtanas a bhaint go hiomlán;

(c) Cinntiú go ndéantar measúnuithe leochaileachta do gach páistí ina n-aonar i mbealach atá feiliúnach do pháistí agus go ndéanann gairmithe oile iad, taobh istigh de 30 lá óna dtagann siad, agus go ndéantar próiseáil ar iarratais ar cheart dleathach cónaithe go pras;

(d) Cinntiú go bhfuil fáil éasca ag gach páiste gur iarrthóir tearmainn é/i, páistí faoi mhíchumas san áireamh, ar thithíocht, ar oideachas, ar sheirbhísí sláinte, ar chosaint sóisialta, ar thacaíocht síceolaíoch agus imeascadh agus lóistín réasúnta;

(e) Leasú a dhéanamh ar chuid 24 (2) (c) den Acht um Chosaint Idirnáisiúnta 2015 le ligan do mheasúnaithe ildisciplíneacha ar aibíocht dhaoine atá ina n-aonar agus leibhéal forbartha chun a n-aois a shocrú agus i gcásanna amhrasacha, meas a chinntiú do phrionsabal shochair an amhrais;

(f) Treoirlínte náisiúnta a fhorbairt ar chearta pháistí atá ina n-aonar a chinntiú;

(g) Athbhreithniú a dhéanamh ar a chóras athaontaithe teaghlaigh le páistí atá ina n-aonar, ag súil leis an sainmhíniú de “ball teaghlaigh” a leathnú, nósanna imeachta iarratais a chur isteach a éascú agus cinntiú gurb é leas an pháiste atá mar phríomhcheist sna cinntí ar fad a bhaineann leis.

Leanáí gan stádas rialta cónaithe

41. Ag cuimhneamh a chuid moltaí roimhe seo⁶, molann an Coiste do pháirtí an Stáit réitigh fadtéarmacha a chur i bhfeidhm chun leanaí gan stádas rialta cónaithe a thabhairt chun rialtacht a rugadh taobh istigh de pháirtí an Stáit, agus a rochtain ar ionadaíocht dlíthiúil neamhspleách a chinntiú agus céimeanna a threisiú chun a n-eisiámh sóisialta a chosc.

⁶CRC/C/IRL/CO/3-4, para. 68.

Leanaí de ghrúpaí mionlach

42. Ag cuimhneamh ar mholtai a rinneadh cheana⁷, molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Amlíne shoiléir a leagan amach don chéad straitéis náisiúnta eile d'imeascadh an lucht Siúil agus Roma agus céimeanna a threisiú leis an tairbhe a bhaineann gach leanbh den lucht Siúil agus Roma as gach ceart faoin gCoinbhinsiún, lena n-áirítear fáil iomlán agus combhionann ar an oideachas, ar sheirbhísí sláinte agus tithíocht chuí agus saoirse ón idirdhealú agus ón bhforéigean;

(b) Cearta an lucht Siúil a shoiléiriú mar ghrúpa oifigiúil mionlach.

An gháinneáil

43. Tá imní ar an gCoiste faoi easpa eolais faoi leanaí gur íospartaigh iad den gháinneáil agus molann siad do pháirtí an Stáit:

(a) Córas náisiúnta atreoraithe a bhunú d'aithint agus atreorú de pháistí gur íospartaigh iad den gháinneáil agus a rochtain a chinntiú ar thacaíocht síceolaíoch, cúnamh dlíthiúil agus seirbhísí eile tacaíochta, a thagann le moltaí an Rapóirtéara Náisiúnta maidir le Gáinneáil Daoine;

(b) Cinntiú go gcuirtear oiliúint ar chaomhnóirí ad litem, oibríthe sóisialta agus gairmithe eile ábhartha ar an ngáinneáil;

(c) Cásanna gáinneáil leanaí a fhiosrú agus an ionchúisiú agus cinntiú go dtugtar déantóirí coire os comhair na cúirte.

Riarachán cóir leanaí

44. Tá an-imní fós ar an gCoiste faoin aois íseal a bhaineann le freagracht choirpeach, rochtain leanaí ar an gcóras dlí, oiliúint easnamhach fheidhmeannaigh ábhartha, úsáid na coinneála agus an ró-ionadaíocht a dhéantar ar son leanaí a bhaineann le grúpaí mionlach, úsáid srianta chéimeanna neamhchoinneála tríd síos pháirtí an Stáit, próifiliú ciníoch a dhéanann feidhmeannaigh forfheidhmithe dlí ar leanaí agus céimeanna easnamhacha le ath-imeascadh leanaí atá ag fágáil an chórais dlí a chinntiú.

45. Ag cuimhneamh ar thrácht Uimh. 24 (2019) dá chuid, impíonn an Coiste ar pháirtí an Stáit a chóras cóir leanaí a thabhairt go hiomlán chun comhlíonta leis an gCoinbhinsiún agus caighdeán eile ábhartha:

(a) An aois íseal a bhaineann le freagracht choirpeach a ardú go 14 bliain d'aois ar a laghad;

(b) Cinntiú nach ndéantar ionchúisiú ar leanaí faoi aois an 18 mar chiontóirí fásta, gan eisceacht;

(c) Machnamh a dhéanamh ar mhúnla na cúirte coire leanaí i mBaile Átha Cliath a athchruthú tríd síos pháirtí an Stáit, ag súil le cinntiú go bhfuil rochtain ag gach leanbh i bpáirtí an Stáit ar chúirt coire leanaí agus/nó breithiúnaithe speisialaithe agus ionchúisitheoirí;

(d) Oiliúint chórasach ar chearta leanaí agus imeachtaí atá feiliúnach do leanaí a sholáthar do na breithiúna, dlíodóirí, feidhmeannaigh forfheidhmithe dlí agus feidhmeannaigh eile ábhartha atá ag obair le leanaí sa gcóras dlí;

(e) Úsáid a sheachaint, agus srian a chur le fad na coinneála réamh-thrialach trí chinntiú go dtugtar páistí a ghabhtar agus choinnítear óna gcuid saoirse, go dtugtar iad go pras os comhair údarás cumasach chun dlíthiúlacht a bhaineann leis an tsaoirse a choinneáil uathu nó a bhunú a fhiosrú, agus go ndéantar athbhreithniú ar an gcoinneáil réamh-thrialach go rialta agus go breithiúnach;

⁷ CRC/C/IRL/CO/3-4, para. 70.

(f) Céimeanna neamh-bhreithiúnacha a chur chun cinn go gníomhach, ar nós atreorú, idirghabháil agus comhairliúchán, do pháistí a bhfuil failli á cur ina leith ar cheana coiriúla, agus áit ar bith ar féidir, úsáid a bhaint as pianbhreitheanna neamh-bhreithiúnacha ar leanaí, ar nós promhadh nó seirbhís phobail;

(g) Cinntiú nach n-úsáidtear an choinneáil ach amháin sa gcás nach bhfuil rogha eile ann agus ar feadh na tréimhse is gaire ama agus go ndéantar athbhreithniú uirthi go rialta, ag súil lena baint amach, agus dul i ngleic leis an ró-ionadaíocht a dhéantar ar leanaí de ghrúpaí mionlach faoi choinneáil;

(h) Céimeanna a fhorbairt, i gcomhar le leanaí a mbaineann siad leo agus a dteaghlaigh, chun an próifiliú ciníoch ó údarás forfheidhmithe dlí a chosc;

(i) Céimeanna a threisiú chun seirbhísí ath-imeascadh sóisialta atá pobal-bhunaithe a sholáthar do leanaí atá ag imeacht ón gcóras dlí;

(j) Machnamh a dhéanamh ar a bheith páirteach i, nó na gnéithe is tábhachtaí de threoir an Aontais Eorpaigh a thabhairt isteach ar nósanna cosanta imeachta do leanaí a bhfuil amhras coire orthu nó gur cúisithe iad in imeachtaí coiriúla⁸.

J. Tuairimí agus moltaí deiridh an Choiste a sheiceáil arís maidir leis na Prótacail Roghnacha don Choinbhinsiún a chur i bhfeidhm**Prótacal Roghnach maidir le leanaí a thabhairt isteach ar an gcoinbhleacht armáilte**

46. Ag cuimhneamh ar mholtai a rinneadh cheana⁹, molann an Coiste do pháirtí an Stáit:

(a) Coir shoiléir a dhéanamh d'earcú, agus d'úsáid leanaí sa gcogaíocht, leanaí faoi aois an 18 bliain ag grúpaí armáilte neamh-Stáit;

(b) Machnamh a dhéanamh ar dhlínse breis-chríche do na coireanna d'earca agus tabhairt isteach leanaí sa gcogaíocht gan critéar na coiriúlachta dúbailte;

(c) Cinntiú go n-aithnítear, trí thógáil níos fearr cumais a dhéanamh leis na húdarásí ábhartha, leanaí a mb'fhéidir go raibh baint acu leis an gcogaíocht armáilte thar lear nuair a thagann siad isteach i bpáirtí an Stáit agus tacaíocht a sholáthar dá mbisiú, athshlánú agus imeascadh fisiciúil agus síceolaíoch i sochaí na hÉireann.

K. Daingniú an Phrótacail Roghnaigh den Choinbhinsiún faoi dhíoladh leanaí, striapachas leanaí agus pornagrafaíocht leanaí

47. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit daingniú a dhéanamh ar Phrótacal Roghnach an Choinbhinsiúin maidir le díoladh leanaí, striapachas leanaí agus pornagrafaíocht leanaí.

L. Daingniú ionstraimí chearta daonna idirnáisiúnta

48. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit, chun comhlíonadh chearta leanaí a threisiú a thuilleadh, machnamh a dhéanamh ar dhaingniú a dhéanamh ar an gCoinbhinsiún Idirnáisiúnta maidir leis an Uile Dhuine a Chosaint ón bhFuadach agus an Coinbhinsiún Idirnáisiúnta maidir le Cearta gach Oibrí Imircigh agus Cearta Daoine dá Theaghlach a Chosaint.

M. Comhoibriú le comhlachtaí réigiúnacha

49. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit coinneáil leis an gcomhoibriú le Comhairle na hEorpa ar an gCoinbhinsiún a chur i bhfeidhm chomh maith le hionstraimí chearta daonna, i bpáirtí an Stáit agus i mbaill eile Stáit de Chomhairle na hEorpa araon.

⁸ Treoir 2016/800

⁹ CRC/C/IRL/CO/3-4, paras. 74 agus 76, agus CRC/C/OPAC/IRL/CO/1.

IV. Cur i bhfeidhm agus tuairisciú

A. Iarchúram agus scaipeadh

50. Molann an Coiste do pháirtí an Stáit gach céim chuí a thógáil le cinntiú go gcuirtear gach moladh a bhaineann leis na tuairimí deiridh seo i bhfeidhm go hiomlán agus go scaiptear ar pháistí an leagan atá feiliúnach do pháistí agus go bhfuil sé ar fáil go héasca dóibh, agus dóibh siúd leis na cásanna is mó faoi mhíbhuntáiste. Molann an Coiste freisin go gcuirtear ar fáil go héasca an cúigiú agus séú tuarascáil thréimhsiúil agus na tuairimí deiridh seo i dteangacha na tíre.

B. An chéad tuarascáil eile

51. Socróidh agus cuirfidh an Coiste in iúl an spriodhata don seachtú agus ochtú tuarascáil thréimhsiúil de chuid pháirtí an Stáit a thiocfaidh le féilire tuarascála amach anseo bunaithe ar thimthriall athbhreithniú ocht mbliana agus ag leanúint de liosta fadhbanna agus ceisteanna a thabhairt isteach roimh an tuarascáil, más cuí, do pháirtí an Stáit. Ba cheart go dtiocfaidh an tuarascáil le treoirlínte tuarascála comhoiriúnacha an Choiste atá bunaithe ar chonradh go sainiúil¹⁰ agus níor cheart go mbeadh níos mó ná 21,200 focal i gceist¹¹. Má tharlaíonn go gcuirtear isteach tuarascáil a théann thar líon na bhfocal atá beartaithe, iarrfar ar pháirtí an Stáit an tuarascáil a ghiorrú. Mura bhfuil páirtí an Stáit in ann athbhreithniú a dhéanamh ar an tuarascáil agus í a chur isteach arís, ní fhéadfaí aistriúchán ar mhaithe le machnamh a dhéanamh ar a ghealladh.

¹⁰ CRC/C/58/Rev.3.

¹¹ Réiteach an Chomhthionóil Ghinearálta 68/268, para. 16.

